

ISSN 2738-0343

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

**УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ
ОРГАНА**

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ И
БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

ИНФОРМАТИВНИ БИЛТЕН

БРОЈ 12

2025

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 160.000 прописа и преко пола милиона скенираних страна службених гласила, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
<http://biblis.uzzpro.gov.rs>

Дигитална библиотека налази се на адреси:
<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

Управа за заједничке послове републичких органа

Немањина бр. 22–26

Београд

Телефон: 3616-296; 363-1620; лок. 1620

biblioteka@uzzpro.gov.rs

САДРЖАЈ

1. Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
2. Списак претплата на службена гласила и часописе за потребе библиотеке Управе у 2025. години
3. Преглед садржаја нових бројева часописа
4. Преглед старих публикација
5. Преглед нових књига
6. Листа најчитанијих књига

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА
БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Социјалистичкој Републици Вијетнам, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Џакарти, Слободана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2025

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Социјалистичкој Републици Вијетнам, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Џакарти, Иване Голубовић Дубоке, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2025

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Сиријској Арапској Републици, Радована Стојановића, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2025

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Демократској Републици Источни Тимор, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Џакарти, Иване Голубовић Дубоке, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Румунији, Драгана Симеуновића, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Закон о изменама и допунама Закона о Војсци Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о Матичном регистру, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о државним службеницима, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Уредба о допунама Уредбе о начину обављања послова безбедности Министарства спољних послова, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Уредба о утврђивању Програма за подршку добровољног повратка странаца за период од 2026. до 2029. године, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о изменама Уредбе о специјалној и посебним јединицама полиције, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Одлука о измени Одлуке о саставу сталних делегација Народне скупштине Републике Србије у међународним парламентарним институцијама, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2025

Одлука о отварању Конзулата Републике Србије у Брну, Чешка Република, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Одлука о избору судија Уставног суда, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2025

Одлука о именовању судија Уставног суда, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2025

Одлука о измени Одлуке о саставу Парламентарног одбора за стабилизацију и придруживање, Службени гласник Републике Србије бр. 117/2025

Одлука о измени Одлуке о образовању Радне групе за управљачку одговорност у државној управи, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Дејана Закића, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Закључак Народне скупштине поводом представљања Извештаја Европске комисије о Републици Србији за 2025. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 117/2025

Програм за контролу малог и лаког оружја, муниције и експлозивних материја у Републици Србији за период 2025–2030. године са Акционим планом за период 2025–2027. године, Службени гласник Републике Србије бр. 119/2025

Акциони план за период 2025–2027. године за спровођење Стратегије интегрисаног управљања границом у Републици Србији за период 2022–2027. године, Службени гласник Републике Србије бр. 119/2025

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Хондурас о узајамном укидању виза, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Хашемитске Краљевине Јордан о укидању виза за носиоце дипломатских и службених пасоша, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Споразума о узајамном укидању виза за носиоце дипломатских, специјалних и службених пасоша између Владе Републике Србије и Владе Државе Катар, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Споразума о узајамном укидању виза између Владе Републике Србије и Владе Соломонових Острва, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Монголије о узајамном укидању виза за носиоце дипломатских и службених

пасоша, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Меморандум о разумевању између Министарства спољних послова Државе Израел и Министарства спољних послова Републике Србије о билатералним консултацијама, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Протокол о сарадњи између Министарства спољних послова Републике Србије и Министарства спољних послова Републике Узбекистан у области обуке дипломата, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Програм сарадње између Министарства спољних послова Републике Србије и Министарства спољних послова Републике Узбекистан за 2026–2027. годину, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о буџету Републике Србије за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2025

Закон о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о републичким административним таксама, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о електронским отпремницама, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о Националном спољнотрговинском једношалтерском систему,
Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској
администрацији, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о електронском фактурисању, Службени
гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допуни Закона о роковима измирења новчаних обавеза у
комерцијалним трансакцијама, Службени гласник Републике Србије бр.
109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о порезу на додату вредност, Службени
гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о завршном рачуну буџета Републике Србије за 2024. годину, Службени
гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о тржишту капитала, Службени гласник
Републике Србије бр. 109/2025

Закон о порезу на увоз угљенично интензивних производа, Службени гласник
Републике Србије бр. 109/2025

Закон о порезу на емисије гасова са ефектом стаклене баште, Службени
гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр.
109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о факторингу, Службени гласник
Републике Србије бр. 109/2025

Закон о измени Закона о утврђивању гарантне шеме и субвенционисању дела камате као мера подршке младима у куповини прве стамбене непокретности, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о накнадама за коришћење јавних добара, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о алтернативним инвестиционим фондовима, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о нафти, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о гасу, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о обавезним резервама нафте, деривата нафте и природног гаса, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о званичној статистици, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о органској производњи, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о службеним контролама, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о Регистру административних поступака, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о платама државних службеника и намештеника, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о управљању отпадом, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Аутентично тумачење одредбе члана 9. Закона о посебним поступцима ради реализације пројекта ревитализације и развоја локације у Београду између улица Кнеза Милоша, Масарикове, Бирчанинове и Ресавске (Службени гласник РС, број 96/25), Службени гласник Републике Србије бр. 108/2025

Уредба о усклађивању номенклатуре Царинске тарифе за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2025

Уредба о обавезној производњи и промету хлеба од брашна „Т-500”, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма подршке развоју пословне инфраструктуре у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Уредба о измени Уредбе о ближим условима за успостављање електронске управе, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Уредба о измени Уредбе о одређивању делатности код чијег обављања не постоји обавеза евидентирања промета на мало преко електронског фискалног уређаја, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Уредба о изменама Уредбе о енергетски угроженом купцу, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Уредба о изменама и допунама Уредбе о ценама услуга које врши Агенција за безбедност саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Уредба о проглашењу споменика природе „Пребреза – палеонтолошки локалитет”, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Уредба о изменама Уредбе о ближим условима, критеријумима и елементима за паушално опорезивање обвезника пореза на приходе од самосталне делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма подршке развоју пословне инфраструктуре у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Уредба о утврђивању лучког подручја Терминала за расуте терете нове луке у Београду – локација Крњача, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Уредба о условима, начину доделе и коришћења средстава подстицаја ради унапређења квалитета пружања услуга хотелског смештаја, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању Програма управљања водама у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о изменама Уредбе о платама полицијских службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о проглашењу споменика природе „Шалиначки луг”, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о престанку важења Уредбе о висини и условима за доделу подстицајних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о утврђивању Средњорочног програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за период од 2026. до 2030. године, Службени гласник Републике Србије бр. 119/2025

Уредба о увођењу привремене мере за обезбеђење економске стабилности индустрија од стратешке важности за економију Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Уредба о измени Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Одлука о Програму званичне статистике у периоду од 2026. до 2030. године, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Одлука о измени Одлуке о емисији дугорочних државних хартија од вредности, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Одлука о измени правне форме Јавног предузећа „Службени гласник”, Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Одлука о изменама и допуни Одлуке о одређивању органа, лица и тела за управљање програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА III) за период 2021–2027. године, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Одлука о образовању Одбора за организацију другог Сусрета међународних учесника на Међународној специјализованој изложби EXPO Belgrade 2027 у Београду, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2025

Одлука о допуни Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2025

Одлука о утврђивању Програма монетарне политике Народне банке Србије у 2026. години, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Одлука о стопи контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Одлука о изменама и допунама Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2025

Одлука о неприступању изради стратешке процене утицаја измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене уређења дела приобаља града Београда – подручје приобаља реке Саве за пројекат „Београд на води” на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2025

Одлука о измени Одлуке о условима за смањење царинских дажбина на одређену робу, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа „Пошта Србије”, Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа „Путеви Србије” Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа „Емисиона техника и везе” Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о промени правне форме Јавног водопривредног предузећа „Србијаводе” Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа „Завод за уџбенике”, Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа за склоништа Београд – Нови Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа за развој и унапређивање информисања путем електронских медија на српском језику у Аутономној Покрајини Косово и Метохија „Мрежа – Мост” Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о изради измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене уређења дела приобаља града Београда – подручје приобаља реке Саве за пројекат „Београд на води”, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о изменама Одлуке о образовању Координационог тела за координацију стратешких активности предвиђених Програмом трансформације Пореске управе за период 2021–2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Одлука о распореду и коришћењу средстава за подршку развоју пословне инфраструктуре у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 116/2025

Одлука о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина у 2026. години, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Одлука о измени Одлуке о условима за смањење царинских дажбина на увоз одређене робе, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Одлука о образовању Међуминистарског Владиног комитета за управљање процесом праведне енергетске транзиције, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа „Скијалишта Србије” Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Одлука о образовању Међуресорне радне групе за пројекат „Железнички коридор X у Републици Србији – деоница од Београда до Ниша”, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Одлука о образовању Управног одбора за реализацију пројекта „Модернизација железничког сектора у Србији” фаза 2, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Одлука о измени и допуни Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина), Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа „Нуклеарни објекти Србије”, Службени гласник Републике Србије бр. 121/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства за набавку квалитетних приплодних грла за унапређење примарне сточарске пољопривредне производње, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Правилник о изменама и допуни Правилника о подстицајима за очување животињских генетичких ресурса, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Правилник о измени Правилника о међународној потврди (сертификату) о улову и листи производа рибарства за које нису потребне међународне потврде (сертификати) о улову, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Правилник о престанку важења одређених правилника, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Правилник о приступу поштанској мрежи јавног поштанског оператора, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Правилник о начину избора и раду стручне комисије за оцену извештаја о стратешкој процени утицаја планова и програма на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о надзору који спроводи Комисија за хартије од вредности, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Правилник о изменама Правилника о обезбеђивању континуиране пловидбености и о одобравању ваздухопловно-техничких организација и особља, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Правилник о методологији за утврђивање услова и мера превенције великих удеса и ограничавања последица тих удеса при планирању простора, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2025

Правилник о изменама и допуни Правилника о бродским исправама и књигама, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2025

Правилник о бродарским књижицама, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардном класификационом оквиру и Контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину вођења рачуна за уплату јавних прихода и распоред средстава са тих рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Правилник о Списку корисника јавних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 117/2025

Правилник о правилима и процедурама за операције система беспилотних ваздухоплова, Службени гласник Републике Србије бр. 117/2025

Правилник о системима беспилотних ваздухоплова и додацима за даљинску идентификацију, Службени гласник Републике Србије бр. 117/2025

Правилник о допунама Правилника о извршењу буџета, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о одређивању послова који се сматрају старим и уметничким занатима, односно пословима домаће радиности, начину сертификавања истих и вођењу посебне евиденције издатих сертификата, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о утврђивању Плана вађења речних наноса, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и мотива редовних издања поштанских марака, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о врстама добара и услуга за које су наручиоци у обавези да примењују еколошке аспекте приликом спровођења поступка јавних набавки, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о изменама Правилника о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о изменама Правилника о одређивању царинских органа за царињење одређених врста робе или спровођење одређених поступака, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о електронским отпремницама, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Правилник о престанку важења Правилника о обрасцу Документа о кретању опасног отпада, обрасцу претходног обавештења, начину његовог достављања и упутству за њихово попуњавање, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Правилник о техничким мерама, захтевима, стандардима и њиховој примени у циљу смањења емисија испарљивих органских једињења које настају из

процеса складиштења и транспорта, као и током пуњења резервоара моторних возила моторним бензином на станицама за снабдевање превозних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Правилник о облику и садржини обрасца понуде финансијске погодбе, Службени гласник Републике Србије бр. 121/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства кроз подршку подизања вишегодишњих производних засада воћака и хмеља, Службени гласник Републике Србије бр. 121/2025

Правилник о начину обавештавања јавности и спровођења јавне расправе о нацрту плана и програма и извештају о стратешкој процени, Службени гласник Републике Србије бр. 121/2025

Правилник о измени Правилника о условима које мора да испуњава правно лице које врши професионално оспособљавање возача, Службени гласник Републике Србије бр. 121/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржини и начину вршења техничког прегледа објекта, саставу комисије, садржини предлога комисије о утврђивању подобности објекта за употребу, осматрању тла и објекта у току грађења и употребе и минималним гарантним роковима за поједине врсте објеката, Службени гласник Републике Србије бр. 121/2025

Наредба о утврђивању Оперативног плана за одбрану од поплава за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 117/2025

Закључак Владе о усвајању Плана рада за развој и коришћење електронских система царинске службе Министарства финансија за период 2025–2029. године, Службени гласник Републике Србије бр. 119/2025

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Амандмана на Међународни споразум о шећеру,
Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Уговора о кредитном аранжману бр. 0020022188 који се односи на необезбеђени зајам до износа од 260.000.000 евра уз гаранцију UKEF у циљу финансирања одређених грађевинских услуга од стране Bechtel Enka UK Limited, који послује у Србији преко Bechtel Enka UK Limited Огранак Београд за потребе привредног друштва „Коридори Србије” д.о.о. Београд у вези са изградњом инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761 деонице Појате–Прелјина (Моравски коридор) између Републике Србије, коју заступа Влада Републике Србије, поступајући преко Министарства финансија, као Зајмопримца и J.P. Morgan SE, као Агента и JPMorgan Chase Bank, N.A., London Branch, као Првобитног овлашћеног водећег аранжера и Crédit Agricole Corporate and Investment Bank и Ing Bank N.V., као овлашћених водећих аранжера и Одређених других финансијских институција, као Првобитних зајмодаваца, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Финансијског уговора Клинички центри фаза II између Европске инвестиционе банке и Републике Србије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Оквирног споразума о зајму LD 2009 ADD I (2025) између Банке за развој Савета Европе и Републике Србије за пројектни зајам – Универзитетска дечја клиника, Тиршова 2, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Уговора о гаранцији (Спаваћа кола Србијавоз) између Републике Србије и Европске банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Споразума о зајму (Пројекат унапређења инклузивног основног образовања и васпитања у Републици Србији) између Републике Србије и Међународне банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Споразума о ваздушном саобраћају између Владе Републике Србије и Владе Краљевине Саудијске Арабије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Закон о потврђивању Споразума о ваздушном саобраћају између Владе Републике Србије и Владе Грузије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о буџету Аутономне Покрајине Војводине за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из буџетског фонда за развој ловства Аутономне Покрајине Војводине за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштина одлука о Програму мера за спровођење годишњег одгајивачког програма у сточарству у Аутономној Покрајини Војводини за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштинска одлука о Програму подршке пољопривредним стручним и саветодавним службама у обављању саветодавних и прогнозно извештајних послова у заштити биља у Аутономној Покрајини Војводини за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из буџетског фонда за шуме Аутономне Покрајине Војводине за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштинска одлука о Програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији Аутономне Покрајине Војводине за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштинска одлука о Програму подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за Аутономну Покрајину Војводину за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Одлука о измени Одлуке о поступку избора, критеријумима за избор и реализацији пројеката које финансира Управа за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине у 2025. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 61/2025

Службени лист Града Београда

Решење о измени и допуни Решења о одређивању улица за пешачки саобраћај на територији града Београда – пешачке зоне, Службени лист Града Београда бр. 97/2025

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о здравственој заштити и здравственом осигурању војних осигураника, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о размени података, докумената и обавештења у случају наступања привремене спречености за рад коришћењем софтверског решења „е-Боловање – Послодавац”, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Уредба о условима, висини, обухвату корисника пензија и динамици исплате новчаног износа као увећања уз пензију, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Уредба о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2024. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о изменама и допунама Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис радних места државних службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Уредба о Плану здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања у Републици Србији за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 119/2025

Одлука о образовању Савета за породицу и демографију, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Одлука о измени Одлуке о утврђивању основице доприноса за лица укључена у обавезно осигурање у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 117/2025

Одлука о продужењу временског периода спровођења Стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године (Службени гласник Републике Србије, број 47/21) до 2027. године, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Правилник о управљању медицинским отпадом, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Правилник о друштвеном стандарду корисника пензија Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Правилник о изменама Правилника о условима у погледу здравствене способности чланова посаде бродова и других пловила, као и условима и начину вршења здравственог надзора, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2025

Правилник о пружању услуге породичног смештаја за одрасла и старија лица, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Правилник о Листи супстанци које се не могу употребљавати у производњи ветеринарских лекова за лечење животиња чији се производи користе за исхрану људи, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о допунама Правилника о номенклатури здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о измени Правилника о превентивним мерама за безбедан и здрав рад на висини, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о измени Правилника о начину вођења и роковима чувања евиденција у области безбедности и здравља на раду, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о измени Правилника о начину и поступку процене ризика на радном месту и у радној средини, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о Листи забрањених допинг средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Правилник о размени података, докумената и обавештења коришћењем софтверског решења „е-Боловање – Послодавац”, Службени гласник Републике Србије бр. 121/2025

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у новембру 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Решење о утврђивању месечне основице доприноса за лица укључена у обавезно осигурање, на коју се обрачунава и плаћа допринос за пензијско и инвалидско осигурање за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у децембру 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 120/2025

Закључак Владе о препоруци послодавцима у Републици Србији да омогуће запосленима да не раде на Бадњи дан, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Закључак Владе о прихватању Извештаја о стању животне средине у Републици Србији за 2024. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2025

Акциони план за период 2025–2026. године за спровођење Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Акциони план за 2026. и 2027. годину за спровођење Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године, Службени гласник Републике Србије бр. 119/2025

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о Посебном програму из области јавног здравља у Аутономној Покрајини Војводини за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

Покрајинска скупштинска одлука о Програму надзора над панрезистентним сојевима грам-негативних микроорганизама у болничкој средини у условима терцијарне здравствене установе и превенције интрахоспиталне трансмисије у Аутономној Покрајини Војводини за 2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 63/2025

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Закон о допунама Закона о науци и истраживањима, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2025

Закон о војном образовању, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о допуни Закона о јавним медијским сервисима, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Закон о изменама и допунама Закона о уџбеницима, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о категоризацији и рангирању научних часописа, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2025

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Решење о додели националног спортског признања, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Протокол између Министарства спорта Републике Србије и Министарства спорта Републике Узбекистан о сарадњи у области физичке културе и спорта, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 12/2025

Службени лист Града Београда

Обавештење Завода за заштиту споменика културе града Београда о упису у Евиденцију добара под претходном заштитом: кућа архитекте Сергеја Николајевича Смирнова у Београду, Пожаревачка улица бр. 26, Општина Врачар, Службени лист Града Београда бр. 95/2025

Обавештење Завода за заштиту споменика културе града Београда о упису у Евиденцију добара под претходном заштитом: вила породице Матијевић Шрајбер, Намесника Протића бр. 4, Генерала Живка Павловића бр. 10, Општина Савски венац, Службени лист Града Београда бр. 97/2025

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за новембар 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за октобар 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Износ најниже месечне основице доприноса за обавезно социјално осигурање за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Износ највише месечне основице доприноса за обавезно социјално осигурање за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Износ највише годишње основице доприноса за обавезно социјално осигурање за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Износ најниже месечне основице доприноса за обавезно социјално осигурање за осигуранике из чл. 25, 26. и 27. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2025

Динарски износи месечних зарада из члана 15в ст. 5. и 6. Закона о порезу на доходак грађана, за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Усклађени највиши износи локалне комуналне таксе за држање моторних, друмских и прикључних возила, осим пољопривредних возила и машина, Службени гласник Републике Србије бр. 115/2025

Усклађени динарски износи пореза на употребу, држање и ношење добара, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Усклађени динарски износи накнада прописаних Законом о накнадама за коришћење јавних добара, Службени гласник Републике Србије бр. 118/2025

Службени лист Града Београда

Показатељ промене потрошачких цена у новембру 2025. године, Службени лист Града Београда бр. 99/2025

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2025. ГОДИНИ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	КОРАЦИ: часопис за књижевност, уметност и културу
2.	ЛЕГЕ АРТИС: прописи у пракси

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН СУДСКЕ ПРАКСЕ ПРИВРЕДНИХ СУДОВА
2.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

НОВИНЕ

1.	ДНЕВНА ШТАМПА
----	---------------

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

Практичан приказ института имовинскоправног захтева (чланови 252. и 253. ЗКП)

- ▶ Планирање новог запошљавања и додатног радног ангажовања код корисника јавних средстава за 2026. годину
- ▶ Закључак као управни акт
- ▶ Родитељско право кроз прописе и судску праксу – први део
- ▶ Новине које доноси Закон о изменама и допунама Закона о судским таксама
- ▶ Евиденција, сарадња и извештавање по Закону о безбедности и здрављу на раду
- ▶ Планирање јавних набавки и извештавање у складу са Законом о јавним набавкама
- ▶ Новине које доноси Закон о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи и Закон о изменама и допунама Закона о државном премеру и катастру
- ▶ Добра клиничка пракса

У овом броју...

КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 4 Практичан приказ института имовинскоправног захтева (чланови 252. и 253. ЗКП)

РАДНО ПРАВО

- 12 Планирање новог запошљавања и додатног радног ангажовања код корисника јавних средстава за 2026. годину
21 Евиденција, сарадња и извештавање по Закону о безбедности и здрављу на раду

ЈАВНЕ НАБАВКЕ И БУЏЕТИ

- 30 Планирање јавних набавки и извештавање у складу са Законом о јавним набавкама

УПРАВНО ПРАВО

- 38 Закључак као управни акт
42 Новине које доносе Закон о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи и Закон о изменама и допунама Закона о државном премеру и катастру

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 48 Родитељско право кроз прописе и судску праксу – први део
58 Новине које доноси Закон о изменама и допунама Закона о судским таксама

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 61 Добра клиничка пракса

РУБРИКЕ

- 67 Кад језик пресуди: Лингвистичка анализа говора политичара
75 Поводом Међународног дана борбе против корупције
89 Преглед прописа донетих између два броја
92 Календар важења правних аката

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектиру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа, а део фонда дигитализован је и доступан на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За овај број издајамо:

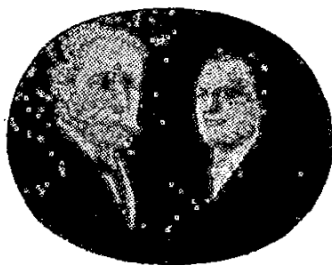
- 1. Др Милан Мариновић: Значај шума у привредном и културном животу нашег народа: Београд, 1932.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

ЗНАЧАЈ ШУМА

У ПРИВРЕДНОМ И КУЛТУРНОМ ЖИВОТУ
НАШЕГ НАРОДА

НАПИСАО
Д-р МИЛАН МАРИНОВИЋ

Каменко и Павле Браћа Јовановићи

Б Е О Г Р А Д
За Штампарију „Полет“, У. Јудић, Змаја од Ноћаја ул. бр. 5
1932

IV ДЕО

ОДНОС ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ ПРЕМА ШУМАМА И ШУМСКОМ ГАЗДИНСТВУ

У жељи да очува својим грађанима миран живот, држава их не чува само од спољашњих непријатеља, већ пази и на унутрашњи ред и мир. Због тога присиљена је да деловању појединаца ставља извесне препреке, кад год то деловање иде на штету општих интереса. Законима и општим полицијским прописима чува она јавну безбедност, штити живот и иметак грађана од зликоваца и других покварених људи; грађевинском полицијом спречава такве градње које би по облику или материјалу биле опасне за остале суседне грађевине; здравствена полиција чува здравље грађана од штетних утицаја нездравих објеката (исушивање мочваре, провођење канализације, контролисање животних намирница); пољска полиција чува од крађе и других оштећења усевима, ливадама, виноградима.

Из свега што је до сада речено о шумама биће јасно да и овде мора постојати неки поредак, да и за шуме морају постојати закони и прописи, да и за њих мора постојати полиција, која ће спречавати штете које могу настати по опште интересе. Сада већ знамо да те штете од шума могу бити

од далеко већих последица него код других грана човечје радиности; од њих могу да трпе далека поколења, и то не само због тога што ће нестати дрвета и разних шумских производа, већ те штете могу имати судбоносних последица и за климу, изворе река, јачину поплава, плодовитост околног земљишта, здравље становништва — уопште за сав привредни, културни и социјални живот околног народа. Стога је дужност државе да се уплете у газдовање са шумама и да то газдовање подвргне нарочитом надзору.

Овај надзор извршују шумарске власти на основу закона, наредаба и прописа. Под тај надзор потпадају све шуме без разлике и без обзира на власништво.

Врховна надзорна власт за шуме у нашој држави је Министарство шума и рудника, који тај надзор врши преко подређених органа опште управне власти. У том циљу основано је у Министарству шума и рудника одељење за шумарство, код банских управа шумарски отсеци (у Пољопривредном одељењу), а код среских начелстава предвиђају се срески шумарски референти. Ови шумарски органи државне управне власти имају двоструки задатак: 1) да на основу закона надгледају газдовање у шумама и да спречавају сваки рад који је против закона, па ако то не могу друкчије, макар и казнама, које су у закону одређене; 2) да помажу сваку приватну акцију којој је циљ добро и напредак шуме и шумског газдинства.

Поред ове дужности надзора, Министарство шума и рудника у погледу шума има и другу важну мисију. Оно има под собом и управу с др-

жавним шумама и свима оним шумама које су узете под државну управу. Овај посао врши преко *дирекција шума*, којих има десет и то: у Љубљани, Загребу, Сушаку, Бањалуци, Сарајеву, Алексинцу, Скопљу, Чачку, Винковцима, Апатину. Свака дирекција има потребан број шумских управа, које су најнижи органи државне шумарске управне власти. Има их у целој држави 168.

Из овога се види да су шумарски органи подељени у двоје: једни су код политичких власти, а други су код самосталних дирекција. До недавна није тако било, јер су у неким крајевима, па и у Србији, шумске управе биле надлежне не само за управу у државним шумама, него и за послове шумарске полиције и за остале послове које данас врше шумарски органи управних власти. Ова подела настала је услед множења послова једних и других органа. Већ смо напред споменули како се у напредним земљама при управи државних шума поклања све већа пажња приходима из тих шума, па се газдинство све више интензификује. Интензивно газдинство не да се ни замислити при великим површинама управног подручја државних шумских управа. Узима се да просечно једна шумска управа не би смела бити већа од 3000 ха, ако се хоће у њој ваљано да газдује

Код нас, на жалост, има још много да се уради у том погледу, јер има крајева где се шумске управе простиру на 30 — 50.000 ха, то ће рећи да су тако велике као по негде у иностранству целе дирекције. Одатле излази да се боље газдинство у државним шумама може завести само онда *када се повећа број шумарског стручног особља.*

То вреди и за среске шумарске референте, јер има много срезова у држави, нарочито у Србији, где нема ни једног стручног лица за те послове, који нису мали. Јер, како видесмо, ово особље нема само задатак да пасивно мотри на провођење законских прописа, већ и да *активно помаже малим поседницима* приватних и заједничких шума добрим саветом, да им даје савет при сечи, пошумљавању, грађењу пута, састављању привредног плана, да даје иницијативу за стварање шумских задруга и т. д. Све се то може учинити само онда ако не буде преоптерећено послом и везано за канцеларију, већ доспе да чешће обилази шуме свога среза и да се стара о њихову благостању, и то нарочито за шуме оних малих поседника који нису у могућности да држе нарочито стручно особље.

Поред администрације, држава има и других начина којима се стара о *унапређењу шумарства*. То се врши школом, пропагандом, јавним предавањима, изложбама, стварањем узорних расадника, помагањем приватне иницијативе при пошумљавању, остављањем природних споменика и сличним средствима.

Шумарска настава има виша и нижа. Виша се добија на шумарским факултетима на универзитетима у Загребу и Београду. Број студената шумарства на оба факултета креће се око 400, те има наде да ће се за кратко време попунити оне празнине које се још осећају у нашој државној шумарској администрацији, само ако се у државном буџету буду предвидели потребни кредити за повећање особља. Нижа настава добива се у лугарским школама, којих има три: у Параћину, Огуливу и Сарајеву.

Држава се стара да знање о важности шумарства и улози шума у народном животу продре и у шире народне редове. Зато се предају битне карактеристике шуме у основним *школама*, према закону о основним школама, затим у учитељским и богословским школама. Основан је *дечији дан* за пошумљавање, када деца под водством учитеља и оближњих шумарских чиновника излазе у шуму и саде саднице разног шумског дрвећа. Ово је врло добра институција, која је у другим земљама, нарочито у Француској, постигла врло лепих успеха.

Из државних расадника деле се бесплатне саднице за пошумљавање, у првом реду кршевитих терена. И ова је акција наишла на велико разумевање у нашем народу, што показује да уништавање шума код нашег народа не лежи у мржњи на шуму већ у непознавању њезине важности и користи.

За унапређење шумарства држе се течајеви, предавања, праве се изложбе код куће и на страни, одржавају се музеји, ботаничке баште и т. д. И законска одредба о чувању природних споменика има не само културно већ и васпитно дејство. На више места остављене су ретке шуме или нарочите врсте дрвећа да и познија поколења знаду како је изгледало дрвеће, које се тако крупно зацело неће више гајити. Исто вреди и за ретке примерке дивљачи која изумире.

Све ове одредбе, како шумарско-полицијске природе тако и одредбе за унапређење шумске културе, основане су на закону о шумама, па ћемо се у следећем упознати с главним одредбама тога закона, а у опсегу који је потребан сваком грађанину ове државе, а напосе сељаку, који је у свакодневном додиру са шумом.

Закон о шумама

Пре доношења једног закона о шумама за целу државу било је на снази пет основних разних закона (србијански, црногорски, босански, аустријски за Хрватску и Славонију, Словеначку и Далмацију, мађарски за Војводину), поред многих других, који су регулисали поједина шумска питања. Зато се одмах после народног уједињења почело радити на томе да се донесе један закон за целу државу, али то је наилазило на велике сметње због различитих природних прилика, различитих одношаја, различитог појимања важности и потреби шуме, због различитог ступња газдовања у појединим деловима Краљевине.

Ипак су све тешкоће савладане и 21 децембра 1929 потписан је нови закон о шумама. Одредбе тога закона, које ћемо овде укратко изнети, поделићемо у два дела, у: *шумско-полициске* и *шумско-привредне*.

1). Шумско — полициске одредбе

Већ смо напред видели да се држава брине за ред и поредак у шумама, ограничавајући слободу деловања појединцима сваки пут када то деловање иде на штету целине. У том циљу она издаје законе, а на основу ових шумско-полицијске наредбе и прописе те преко својих органа прибавља поштовање тих прописа и одредаба макар и присилним путем.

У законодавној пракси познате су те шумско-полициске мере под именом такозваних *превентивних* мера, т. ј. таквих којима се унапред спре-

чава неко штетно деловање. Али штете за шуме не настају само од људи већ и од саме природе (н. пр. појава штетних инсеката, гљива, болести), па је зато циљ шумарско-полицијским мерама да се спрече штете које би могле настати у шумама, без обзира с које стране долазе: од људи или од природе.

Све то има за циљ да се изврши основна одредба закона, која каже: „*Шуме које постоје морају се одржати*“. Том одредбом законодавац је желео нагласити велику важност шума, које се због те важности имају сачувати у својем садашњем распростраћењу.

Да се то постигне, забрањена су сва она деловања којима се може пољуљати ово начело и смањити садашњи простор шума. Стручно се каже: да се законом осигурава *трајност газдовања* у шумама. То ће рећи да једна површина која се сада налази под шумом мора трајно остати под шумом, па ако се шума сасече, онда се земљиште мора одмах засадити новом шумом, уколико није млада шума подигнута већ под заштитом старог дрвећа.

Према томе, не сме неко сзојевољно сасећи шуму и онда прећи на другу врсту обраде земљишта, н. пр. оставити бившу шуму за пашњак, претворити је у ливаду, ораницу, воћњак, виноград. То би се противило основној одредби закона о трајности шумског газдинства. Исто тако не може неко газдовати са шумом тако да сасече већи део дрвећа и остави само неколико стабала, толико да то буде само на око шума, а у ствари једна пустињ, где ће после наглог обешумљења на стрмом терену припећи сунце, а ветар и вода однети оно

мало земље, те ће терен пропасти, оголети. Не може неко шуму на стрмом терену посећи, па после изазвати одроњавање, засипање земљишта или неке железничке пруге или пута испод те шуме. Не може неко занемарити своју шуму кад се појаве у њој инсекти, па прети опасност да пређу и на шуме његових суседа. У свим тим и сличним случајевима држава ће се умешати, те ће или забранити штетно деловање појединаца или ће с друге стране пружити заштиту ономе коме прети штета од тог туђег деловања у шуми.

Видимо, дакле, да има таквих шумско полициских забрана које су уперене *против самог власника* шуме и забрањују му се радови и поступци којима су угрожени општи интереси. Други део одредба има за циљ да пружи помоћ власницима шума против разних *спољњих утицаја*, па било да долазе од човека или од саме природе. Међу прве одредбе долазе: забрана крчења шума, забрана пустошења, нарочити поступак са заштитним шумама и дужност пошумљавања. У другу врсту одредаба долази заштита шума од ветра, инсеката, биљних болести, ватре, домаћих животиња и од човека.

а) Прва група шумско-полициских одредаба

1.) *Крчење шума*. Крчењем се најјаче угрожава трајност шумског газдинства: вади се дрвеће с кореном и земљиште претвара стално у другу врсту културе. Ову сталност треба нарочито подвући, јер привремено претварање шуме у другу врсту културе није још крчење у смислу шумско-полициском. Тако, има сопственика шума који привремено искрче шуму, по две три године искоришћавају

земљиште у пољопривредне сврхе и онда између редова посеју жир или засаде шумске саднице. Овај начин крчења није забрањен, већ онај при којем сопственик има намерну да на земљишту уопште не гаји више шуму.

Овакав начин крчења појављује се још од оног времена кад се народ, прелазећи на пољопривреду, почео смиривати на једном месту и крчити шуму за насеља и зиратно земљиште. Како смо већ напред видели, шума стално узмиче у све удаљеније крајеве и заузима земљишта, која нису способна за другу културу него за шуму. Такво земљиште, које по својој природи није трајно способно за другу културу него за шумску, због стрменитости, каменитости, слабе храњивости, велике удаљености од насеља и других узрока, зове се у шумарству *апсолутним шумским земљиштем*. Од тог земљишта се разликује оно које се налази привремено под шумом, али би се могло успешно на њему гајити и која друга култура (пашњак, зиратно земљиште, виноград и т. д.), и то не само привремено, док је земљиште јако и плодно, већ трајно. Такво се земљиште назива *релативним шумским земљиштем*.

Смишљена шумарска и аграрна политика иде за тим да се на свим земљиштима која су способна за другу културу шума искрчи. То је природна тежња, јер зашто да се држи под шумом земљиште на којем може успешно расти кукуруз, пшеница и др. растине, које доноси већи приход од шуме¹²⁾.

¹²⁾ Како је жетва код шуме ретка и пролази дуго времена од сетве до жетве, за разлику од пољопривредне културе, где се сваке године жање или барем у краћим временским раз-

Само при том ваља пазити да ли је дотично земљиште доиста способно да се трајно обешуми и није ли то само привидно да на њему може успевати и друго шта осим шуме? Тако имамо доста подводних земљишта (н. пр. у Посавини), на којима је шума *природни регулатор воде*, и обешумљење би убрзо довело до забаривања земљишта. Ето, дакле важног разлога, зашто се не сме пустити да свако по својој милој вољи одређује хоће ли неко земљиште држати под шумом или не.

Законодавство већине држава иде за тим да се сачува садашње стање и раширење шума; из важних јавних разлога, који су везани уз опстанак шума, хоће државна власт да зна да ли се шумска површина смањује или повећава. Зато је свако смањивање везано за дозволу, и при доношењу одлуке даје се прилика да се наместо неке искрчене шуме одреди подизање друге на голетима, кршевима и другим теренима, који су само за шуму. Све то због тога што свака држава настоји да има барем толико шуме колико је потребно за чување општих интереса, везаних за шуму, а да поред тога из својих шума добије барем приближно толико дрвета колико је потребно за њено властито становништво.

Има, дакле, јаким разлога који су и нашем законодавцу налагали да стави у закон забрану крчења шума. Под тим се не мисли апсолутна забрана, јер има увек важних разлога због којих се-

мацима, природно је, да шума не може давати тако велике новчане приходе, као н. пр. зиратно земљиште. У шумском газдинству задовољавају се са 2—3 одсто укамаћења. Зато је природна тежња да се пређе на приноснију културу, ако само неки специјални разлози не траже да онде мора бити шума, а у том се случају, не гледа на рентабилност.

даје дозвола за крчење, а ти су: ако се само на тај начин могу подмирити неке важне животне потребе или се очекује боље искоришћење земљишта; ако се тиче површине мање од 5 ха, која је окружена пољопривредним земљиштем; ако је земљиште потребно за неке културне направе (грађевине, саобраћајне и мелиорационе установе, каменоломе, резервоаре и т. д.).

Ко жели крчити шуму, мора поднети молбу општој управној власти првог степена (до 5 ха), а преко тога бану. Власт ће одредити увиђај на лицу места, где ће бити присутни сви заинтересовани (дакле и суседи). После тога доноси се одлука.

Напомињемо да се ово крчење односи и на сувате и планинске пашњаке, ако се проширују на штету шуме. Свако крчење без дозволе власти кажњава се новчаном казном од 100—500 динара по хектару, а осим тога одређује се пошумљење искрчене површине.

2) Пустошење шума. Закон о шумама, доносећи забрану пустошења шума (сатирања, девастације), означио је и појам пустошења речима: „Шумским земљиштем и шумском састојином не сме се поступати тако, да се слаби снага земљишта те ставља у опасност или онемогућава трајност шумске производње или узгој шуме на том земљишту“. Према томе, има два начина како се може извршити пустошење шуме: или се пустоши шума или земљиште. Прво може настати када се шума прекомерно прореди, те услед тога настану појаве које онемогућавају гајење шуме на том земљишту, било да израсте коров, било да услед пренагле прореде под утицајем ветра, сунца, падежа и т. д. земљиште оголи, осиро-

маши. Но има и таквих радња које могу непосредно опустошити земљиште; ту је н. пр. прекомерна паша, одношење шушња и сл.

Да се спречи пустошење треба настати да шума буде увек довољно густа, те да се никад преко мере не проређује, да се сеча врши по прописима привредног плана или, где тога нема, по савету шумарског стручњака, и да се све радње у шуми доведу у склад са шумским законима и прописима.

Кад управа власт дозна за случај пустошење шуме, наредиће казнени поступак против кривца, који може бити кажњен са 500—5000 динара. Висина казне одмерава се према штети која настаје услед пустошења шума и према могућности поправка учињеног зла.

3) Дужност пошумљавања. Најјаче средство за одржавање трајности шумског газдинства садржано је у законској одредби о пошумљавању. Одредба се односи у првом реду на редовне сече, те се каже да се ове имају пошумити у року од 3 године (који се рок може продужити за две године). Али та одредба сама по себи не би постигла циљ, јер, како смо видели, може се земљиште обешумити и без редовне сече (крчењем, пустошењем, пожаром и т. д.). Зато је законодавац предвидео да се управна власт има старати да се поред редовних сечишта пошуме и стара сечишта, крчевине, олустошена земљишта, паљевине, необрасло апсолутно шумско земљиште, запуштене испаше и извесни планински пашњаци. Препуштено је надлежној власти да одреди рок за оваква пошумљавања.

Ако сопственик шуме не изврши наређење, те не пошуми земљишта у одређеном року, подлежи казни, која се креће од 100—500 динара, а у даљем поступку и са 1000 динара и затвором од 15 дана а пошумљавање ће се извршити на његов трошак. Да се власт осигура, дозвољава закон праксу, која је већ отпре постојала у Словеначкој, да се приликом одобравања сече задржава од молиоца кауција, из које се онда према потреби плаћају трошкови пошумљавања.

Као што се види, државна власт издаје врло строге одредбе за одржавање шуме редовним пошумљавањем, желећи тиме једанпут стати на крај безумном уништавању шума, које би за кратко време нашу шумом богату отаџбину претворило у шумом сиромашне крајеве, а наше лепе зелене планине у кршеве и голети. Сличних одредаба било је и у старије време.

У област пошумљавања долази и *пошумљавање кршева и голети*, како је већ напред споменуто. Нови закон одређује да се пошумљавање овог земљишта изврши за 50 година. У року од 10 година сва та земљишта има да издвоји нарочита комисија, у коју улазе: претставник управне власги шумарски и пољопривредни стручњак и претставник заинтересоване општине. Комисија, коју именује Бан, донеће одлуку о пошумљавању на основу плана који претходно састави шумарски стручњак, као и о учешћу заинтересованих лица у подели трошкова. Ако интересенти нису у могућности да поднесу трошкове, сноси их држава или самоуправна тела, а сопственици земљишта дужни су дати радну снагу своју и својих укућана. У томе

суделује и држава, делећи саднице, новчану помоћ, позајмице, награде, ослобађајући од пореза. Да рад буде што успешнији, предвиђа се у закону годишње уношење у буџет државног шумарства већих сума за пошумљавање голих терена. У ту сврху основан је и нарочити фонд, у који улазе и приходи од наплаћених казна, изречених по закону о шумама.

Сл. 17. Пошумљавање кршева у Хрватском приморју.

4) Нарочити поступак са заштитним шумама.

Већ смо напред споменули да извесне врсте шума због свог значаја за опште добро уживају нарочиту заштиту у шумском законодавству. Тај је значај тако велики да се у извесним границама мора ограничити слобода располагања шумом у случају кад се утврди да би неко деловање у тим шумама могло имати штетних последица по опште интересе.

Шумски закони разликују две врсте оваких шума. У прву врсту убрајају се оне што се простиру на земљишту које мора остати стално под шумом и где би уклањање шуме могло изазвати тешке последице по само земљиште. То су шуме које чувају земљиште од спирања, одроњавања, налазе се на стрмим обронцима, или макар и у равници, ако су на живом песку; надаље оне које штите врела, бујична подручја, спречавају нагло отицање воде и које се налазе на горњој граници вегетације (порашћа) и уопште на високим планинским положајима. То су *сталне заштитне шуме*, јер њих *ни-када није слободно уклонити* с тога земљишта, којему пружају сталну заштиту.

Друга врста заштитних шума има *привремени* карактер. Оне пружају само привремену заштиту неком објекту изван шуме н. пр. штите неки пут, железницу, зграде, лековите воде, лечилишта и т. д. Кад се дотични пут, железница и т. д. више не употребљавају, престаје потреба да се те шуме сматрају заштитним.

Услед ове битне разлике, која се оснива на циљу којему служе шуме, различито је и њихово проглашавање за заштитне шуме. Стално заштитне шуме дужна је по нашем закону о шумама сама управна власт у року од пет година пописати и прогласити. За привремено заштитну шуму врши проглашавање бан на молбу интересента. То ће рећи, ако неко гради пут, железницу кроз стрми терен, па му прети опасност одроњавања и затрпавања пута у случају сече шуме изнад тог објекта, он ће се бану обратити с молбом да се шума прогласи привремено заштитном. Природно је да

ће се ово проглашење извршити тек пошто се на терену очевидно утврди оправданост молбе.

Сл. 18. Привремено заштитна шума у Босни. Шума чува железницу од засипања пруге камењем, земљом и снегом.

Овај случај показује да ће власт морати о-

граничити сопственика шуме у даљем слободном располагању с том шумом. Он ће смети само тако и толико сећи да се не нанесе штета објекту испод шуме. Можда ће управна власт теренским увиђајем пронаћи потребу да се предузму и друге неке мере за заштиту тога објекта. Тако, можда марва неће смети пасти у том делу шуме, да не би копитама раскопала земљиште; неће се смети збирати шушањ, спуштати дрвеће друкчије него по путевима, вадити земља, копати камен, вадити пањеви (крчити), мораће се, можда, ограничити давање сервитутних права и т. д. Једном речју, проглашење шуме заштитном повлачи за собом далеко строжи поступак са шумом него што би био у тој шуми да није проглашена заштитном. Наш закон забрањује само чисту (голу) сечу, (сем у ниским багремовим шумама), иначе оставља управној власти да она сама одреди потребне мере и ограничења.

Зато што се у заштитним шумама ограничава слобода газдовања у већој мери него у ма којој другој врсти шуме и пошто то ограничавање може тешко погодити сопственика, природно је да му се накнади материјална штета коју трпи за љубав другога. Закон предвиђа да се висина отштете утврди већ приликом теренског извиђаја. За случај да су ограничења такве природе да их сопственик не може поднети због свог слабог материјалног стања, може по закону тражити да заинтересована страна, у чију се корист шума проглашава заштитном, ту шуму откупи.

Но, ако се шума проглашава стално заштитном, дакле не у интересу трећег неког лица, већ

у интересу самог сопственика, онда природно нема места отштети. Ту је шумско-полицијско ограничење слично оним ограничењима које намеће и друга полиција, н. пр. грађевна. Човек не сме н. пр. у граду кућу градити онако како је за њега јефтиније, ако се то противи грађевинским прописима и ако би тиме били угрожени његови суседи. Зато ипак закон предвиђа извесне олакшице за такве шуме, ако се оне ослобађају пореза, могу се узети под државну управу, а има закона (н. пр. швајцарски) којим се предвиђа и изградња путева од стране државних власти у заштитним шумама, да би се олакшао пренос дрвета и т. д. Има још једно средство, а то је стварање шумских задруга. Удруживањем сопственици шума могу лакше да поднесу терете који им се намећу проглашењем шума заштитнима. Могу лакше да изграде прометне направе, да држе чуваре шума и т. д. И наш закон о шумама предвиђа ову меру у облику *присилних шумских задруга*. То вреди за случај кад шуме чине једну целину од 100 ха или више, која се из шумско-привредних разлога не може делити, а провођење шумско-полицијских мера не може се провести на други начин.

Исто што важи за заштитне шуме, вреди и за оне шуме које служе нарочитим вишим интересима, као што су: одбрана отаџбине, природни споменици (национални паркови). И ту се могу наметнути сва ограничења која су напред споменута, али власник шуме има права тражити олакшице које су по закону предвиђене за заштитне шуме.

б) Друга група шумско-полицијских одредаба

У другу групу долазе ограничења којима се пружа заштита самом сопственику шуме од раз-

них штета са стране природе, човека или животиња.

1). **Заштита од природних непогода.**— Међу најстрашније и најштетније појаве у шуми у-браја се *пожар*. Ватра у шуми може настати на разне начине. Може и гром запалити шуму, али најчешће настаје пожар од стране човека. Довољно је да пролазници туристи и т. д. несмотрено баце жижице или цигарете за време жеге, па да се за неколико часова читаве велике површине шуме претворе у прах и пепео. Чобани који се склоне испред кише у какву дупљу великог храста и наложе ватру, а после је забораве угасити; сељаци који су косили траву покрај шуме и наложили ватру за време ручка; шумски радници, који се у подне нису хтели враћати у колибу, већ су време ручка провели у сечини поред ватре, — све су то нехотични изазивачи шумских пожара, који годишње униште милионе народне имовине.

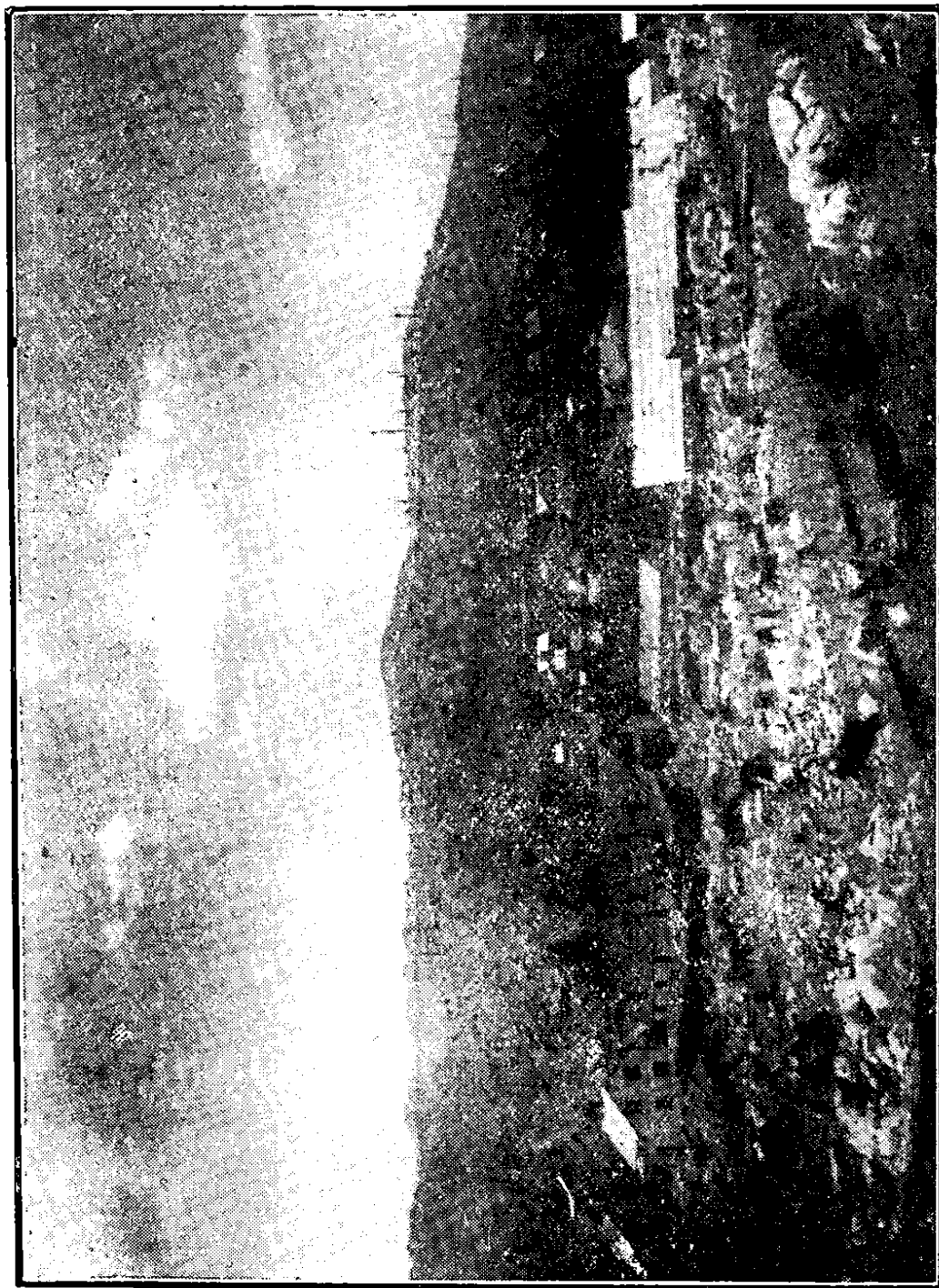
Али поред ових нехотичних долази и читав хотимичних, када се ватра подмеће из пркоса, мржње, освете и сл. У службеним извештајима поднетим после великих шумских пожара спомињу се често управо невероватни случајеви, који показују неопростиво непознавање вредности и користи шуме код нашег народа. Спомињу се случајеви који запрепашћују, јер показују с коликом се лакоћом и равнодушношћу баца у пропаст огроман народни иметак¹³). Како је то тежак грех пред потом-

¹³) Зна се да се у неким крајевима у Босни подбељује довеће, да би се сасушило, а онда се цео тај простор запали, да би се добило неколика дунума мршаве земље. Није редак случај да се пожар с овог комада прошири на целу шуму и милиони народног иметка претворе у прах и пепео.

ством! Зна се да су Турци уништавали многе шуме, да би онемогућили раји сакривање у њима и хајдуковање, и да би имали чистију ситуацију за време ратних операција. Отуда многе голети по Јужној Србији. Али кад то ради домаћи, онда се за то може рећи да народ сече грану на којој седи.

Подметање ватре потпада под казнени закон. Закон о шумама садржава само превентивне мере, којима се настоји спречити само настајање пожара. У том циљу закон садржи читав низ одредаба. Тако се забрањује ложење ватре у шуми, а лицима која су дуже времена запослена у шуми (н. пр. шумски радници) допуштено је ложити ватру само на одређеним местима (у колибама, на заграђеном простору). За сушна времена може власт забранити ложење ватре у шуми и ван ње на извесном отстојању, које се креће од 50—100 м. (ово последње на кршу). За шумске раднике прописује се нарочит „шумски ред“, по којем се они обвезују на извесна правила и у погледу паљења ватре. Локомотиве на шумским железницама, које су често изазивачи пожара, морају имати направе на димњацима за хватање варница, а дуж пруге се мора сачећи појас сигурности у ширини од 4 м. са сваке стране. Ко с дозволом ватру пали, мора је пре одласка из шуме угасити, а док гори, дужан ју је стално надгледати.

Ако пролазник спази у шуми ватру, дужан ју је угасити, а ако то не може, мора известити успутне становнике, а ови најближе сеоске или општинске органе или најближе шумарско особље, грађанску или војну власт или поседника шуме. Ови ће одмах позвати становнике из најближих

Сл. 19. Велика палевина у Босни, која се с великим трудом и трошком пошумљавља.

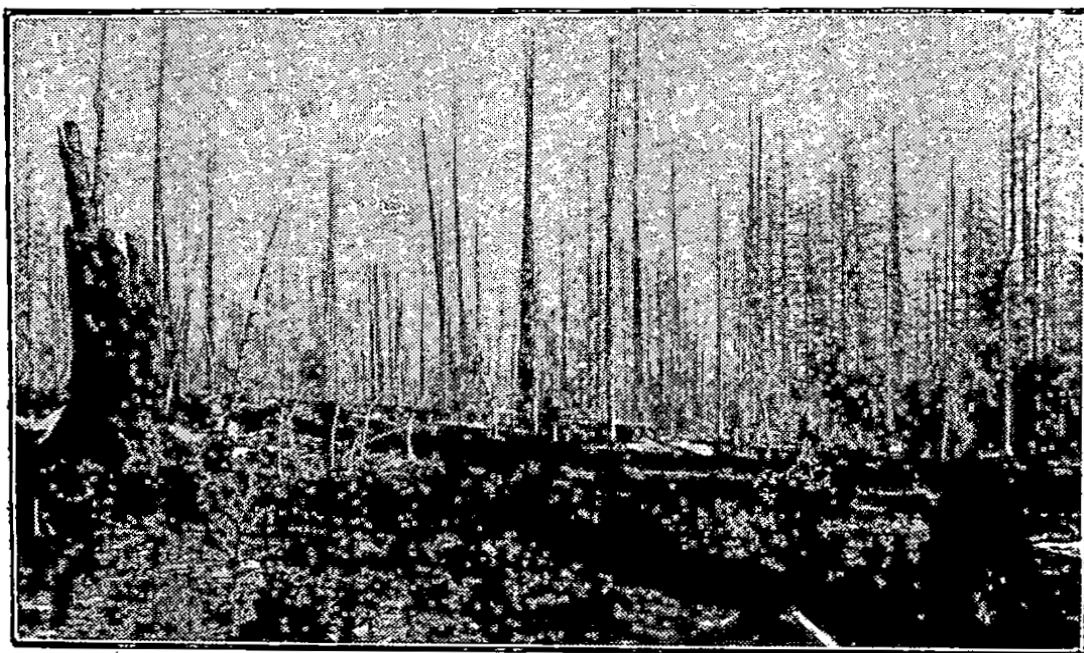
места способне за гашење да похитају са потребним справама за гашење пожара. С народом морају ићи на гашење: шумарско особље, општинске и сеоске старешине и жандармеријско особље, а предузетници који раде у шуми дужни су ставити на расположење своје раденике. Радовима око гашења пожара управља шумарско лице, а ако нема присутног шумарског особља, онда надлежне општинске или сеоске старешине, којима су дужни сви да се поковавају. У случају већих пожара може се позвати у помоћ и војска.

Услед велике важности шума за народну имовину предвиђене су у закону строге казне за све оне који се огрешују о споменуте законске прописе, па је потребно да сваки грађанин добро познаје ове законске одредбе и да их се придржава.

Велику штету наносе шумама *разни инсекти* (кукци, бубе, гусенице). Њихова појава обично је последица неодржавања „шумског реда“. Као што се у воћњаку који се не чисти од јаја разних лептирова, њихових ларва и разних инсеката, а који се задржавају у лишћу и на кори, ова гамад размножи толико да наноси штету лишћу, гранама, стаблима, плодовима па и самом животу стабала, тако и поједини шумски инсекти могу бити штетни за сам опстанак шуме. Доста је споменути огромне штете које су настале услед сушења четинастих шума у Босни, где су поткорњаци¹⁴⁾ униш-

¹⁴⁾ Једна врста инсеката, који носе јаја под кору дрвећа и њихове личинке (лутке, ларве) праве испод коре канале и удубљења, те на тај начин спречавају кружење сокова т. ј. исхрану дрвећа, и ово мора да угине.

тили на милионе кубних метара најбољег дрвета, а где сада прети велика опасност од гусеница лептира дувне. У Славонији су гусенице штетних лептирова у заједници са медљиком¹⁵⁾ били међу главним узроцима што су последњих година пропали огромни комплекси наших најлепших и најскупљих храстових шума.

Сл. 20. Поглед на једну шуму коју је уништио пошкорњак.

Да би се спречило ширење ове невоље до тако великих размера, потребно је сваку појаву инсеката или биљних болести зарана сузбијати. Зато закон о шумама прописује да поседници шума морају стално будним оком пратити ове појаве и одмах сами предузети све оне мере које прописује наука о заштити и одбрани шума. Ко, дакле, опази у

¹⁵⁾ Медљика је ситна гљивица, која уништава лишће дрвећа. Познаје се по томе што лишће које она нападне изгледа као брашном посуто.

својој шуми или забрану какву сумњиву болест, треба да потражи савета код најближег шумског органа, који ће му дати потребна упутства за сузбијање заразе. О том се мора одмах известити управна власт, која ће у интересу осталих власника шуме предузети даље мере за сузбијање инсеката и болести. Како те мере могу бити доста скупе, закон предвиђа да се може дати олакшица у плаћању пореза лицима која су имала велике издатке око сузбијања заразе.

Друге природне непогоде које могу снаћи шуме јесу *ветрови*. Штете од ветрова познате су нарочито у високим планинским крајевима, где ветрови могу починити велике штете. Често се догађа да услед оркана падну цели шумски комплекси од по више стотина па и хиљада хектара. Ветар обично задире у шуму која је начета, то ће рећи која се почела сећи, па зато при искоришћавању шума треба пазити да се сеча води у правцу противном тамошњем најчешћем ветру. Догађа се и то да ветар поруши још сасвим нетакнуту шуму, али то је већ рећи случај, јер је обично прекомерно проређивање или небрига о правцу сече узрок ветроломима.

Због те небриге може често да страда и сусед, па је зато државна власт дужна да се стара о томе да неко не би неразумним газдовањем у својој шуми нанео своме суседу штете од ветролома. У том циљу закон одређује да свако при експлоатисању своје шуме води рачуна о својем суседу, да не би његову шуму изложио штетном утицају ветра. Управна власт може одредити да онај који сече шуму остави *защитни појас*, т. ј. да на гра-

ници према суседу не посече дрво у ширини коју ће одредити управна власт, на предлог стручног шумарског референта. Овај појас шуме треба да даје заштиту суседној шуми од ветра, што увек не успева, јер ветар често обори за кратко време и сам заштитни појас, да онда несметано удари на суседову шуму. Због тога се препоручује да свако своју шуму гаји по правилима која прописује наука о гајењу и подизању шума, а ова тежи за тим да се дрвеће већ од малена проређивањем привикне на слободан положај, да пусти чврсто корење и развије јаку крошњу, једном речју, да ојача и буде отпорно против штетног утицаја ветра.

2) Заштита од животиња

Већ смо напред видели какву штету наноси шумама *паша*, па је било потребно да закон о шумама регулише ово питање, водећи при том рачуна како о интересима сточарства тако и о заштити саме шуме.

Што је навала на шумску пашу тако велика, узрок је у доста примитивном стању сточарске привреде и у запуштености пашњака. Кад се поступно заведе у свим крајевима стајско гајење стоке, а пашњаци амелиорирају или претворе у ливаде и зиратна земљишта, на којима ће успевати потребна храна за стоку, нестане потребе за шумском пашом и жиропашом, или ће се барем знатно смањити. Док се то не догоди, потребно је да се законом о шумама заштите шуме од прекомерне паше, и у том погледу закон садржава ове прописе:

1.) Да се не пушта на пашу и жиропашу ви-

ше стоке него што допушта рационално газдовање се дотичном шумом.

2.) Да се не пасе у шумским брањевинама, које се имају видним знацима обележити.

3.) Да се не напаса стока без надзора и ноћу.

4.) Да се напасање врши одвојено према врстама стоке.

5.) Да се одреде путеви и пролази до појилишта.

Нарочиту бригу посвећује закон *суватима и планинским пашњацима*, зато што се ти пашњаци налазе на горњој граници шума, и неразумно потискивање шуме и проширење пашњака може довести до катастрофалних последица, јер су у тим висинама зачеци извора, те горњи ток горских потока треба да буде под шумом, а једанпут искрчена шума у тим висинама веома се тешко подмлађује. Из тих разлога закон *забрањује потискивање шума на рачун сувата и планинских пашњака*, који се морају пописати и унети у засебну књигу. Закон о унапређењу пољопривреде од 6. XII. 1929. одређује да се ти пашњаци морају уредити по једном смишљеном плану, како би давали што већу корист народу. Предвиђа се и оснивање пашњачких задруга у циљу поправке и уређења ових пашњака и њиховог рационалног искоришћавања.

На крају, посвећује закон велику пажњу и *паши коза у шумама*. Знајући да су козе највећа сметња гајењу младе шуме и претварању бескорисних шикара у ваљане шуме, закон о шумама донео је строге одредбе о држању коза, по којима су се оне имале искључити из шумске паше. Једино

су узимани у обзир сиромашни крајеви и у њима нај-сиромашније породице, које не плаћају више од 50 дин. пореза, те им се одобравало пуштати козе, али само у сасвим ограниченој мери, која је потребна за одржавање породице, и то на издвојеним површинама. Ма колико да је ова одредба са шумарског гледишта оправдана, јер где је коза на паши ту нема шуме, ипак су ове законске одредбе доста тешко погодиле народ, који је и онако већ почео осећати тежак притисак економске кризе. Они богатији, искључени од шумске паше, морали би на врат на нос продати козе, које су се у неким селима нагомилале у великом броју, а та би продаја морала бити извршена у бесцење, што би значило велик губитак, јер према статистици има у целој држави око 1,700.000 коза. Зато је настао велик отпор против ове законске одредбе, и државна власт је ту законску одредбу повукла, с тиме да у будуће вреде досадашње одредбе. Ова мера неће бити штетна за шуме у крајевима у којима је и досада владао ред у томе погледу, те је број коза пао на минимум, али ће бити штетна за шуме крајева у којима није било доста строгих одредаба за држање коза.

Због тога биће потребно да наше законодавство посвети највећу пажњу овом питању. Знајући да се држање коза не може помирити са подизањем шума, нарочито у крашким крајевима и у бујичним подручјима, као и онде где су заштитне шуме или где се претварају шикаре у редовне шуме, државна власт мора у будуће ићи за тим да се *број коза смањи, па мало помало и сасвим укине њихово држање*. Разуме се само по себи да то смањивање

мора ићи поступно и по неком плану, при чем се има водити рачуна о поступној замени коза са овцама и другом стоком, која је неопходно потребна за прехрану сиромашног горштака и за давање разних могућности зараде у тим крајевима.

Ову акцију мора народ примити с пуним уверењем да се то ради само у његову корист, јер данас сутра, када се подигну шуме, наћи ће он и његова деца у њима зараду, поправиће се економске прилике, промениће се природни услови околине, једном речју: шума ће многоструком благодати поправити оне привидне штете које ће сељак ових сиромашних крајева претрпети уклањањем коза.

Штете од дивљачи. И дивљач може да постане штетна шуми, али само у изузетним случајевима и само извесне врсте дивљачи. То настаје онда када се дивљач, нарочито висока дивљач, у прекомерном броју намножи. Тако, доста знатну штету могу направити јелени, нарочито оштећивањем младих култура, гуљењем коре с младог дрвета и т. д., али само онда када се на једном месту размноже вештачким путем у превеликом броју, а с друге стране не предузимају се никакве мере да се у неприродном броју намножена дивљач вештачким путем и прехрањује. Јер ако се по прописима науке о лову дивљачи даје потребна храна и ако се води рачуна о томе да не буде више дивљачи него што може поднети нека шума и ловиште, а уз то се предузимају и друге мере, познате сваком напредном ловцу, онда неће дивљач наваљивати ни на шумске културе нити на пољопривредне објекте, или ће штета бити сасвим незнатна.

3). Заштита од човека. Највећи штеточина шуме је сам човек. Штете које он наноси шуми могу бити разноврсне: *непосредне*, када н. пр. оштећава стабла, подмладак, бесправно присваја дрво или друге шумске производе, прекомерно искоришћава стељу, брст, врши без дозволе крчење, пустошење и сл. и *посредне*, које чини пуштајући стоку и др. домаће животиње на недозвољена места, у прекомерном броју и т. д.

Овде ћемо на првом месту споменути законска ограничења у сакупљању *шушња и кресања лисника*. Увиђајући да се свако сакупљање шушња не може забранити из народно - привредних разлога, а да прекомерно искоришћавање овог производе шкоди шуми, те може лако довести до пустошења шума, закон је ово сабирање ставио у извесне границе. Оно се допушта само изузетно, а то ће рећи кад је с једне стране велика потреба, а с друге стране кад има толико стеље да њезино одношење неће оштетити исхрану преостале састојине, а грабљењем се неће заграбити и земља или оштетити подмладак шумског дрвећа. И у том случају сме се скупљати само дрвеним грабљама, а на истом месту не сме се сакупљати пре истека најмање три године. Све су то мере које закон предвиђа, да би се осигурала обнова храњивих минералних материја, које дрвеће црпи преко свог корења из земље и да се спречи пустошење земљишта, које би настало пре или касније, када се не би водило рачуна о начину и времену сакупљања стеље.

Слично је и са кресањем лисника. Ако се односи лист са дрвећа, онда се слаби напредак стаб-

ла, којему лишће служи у исту сврху као човеку плућа, а тиме се уједно спречава лишће да дође до земље и овде се претвори у хумус, те тиме послужи за исхрану дрвећа. Разумљиво је, дакле, да закон и овде захвата регулишући искоришћавање лисника; с друге опет стране мора водити бригу о могућности исхране стоке оних крајева који су упућени на лисник. Да би се измириле обадве тежње, закон ограничава сакупљање лисника, у првом реду на начин како се искоришћава лисник и на место где се искоришћава. У жељи да се не креше без икаквог реда који ће не само оштетити шуму, већ за кратко време прекинути и даљу могућност добивања лисника, закон прописује да се кресање врши у првом реду на већ обореном дрвећу, затим на необореном, које долази на ред на сечу у тој, следећој и доцнијим годинама. На усправном дрвету да се креше само доња половина, а забрањује се превршивање. Кресање се не сме вршити у доба када је лишће дрвећу потребно, дакле за време кружења сокова, већ када престане вегетација, а то је од почетка октобра до краја маја. Да се не би оштећавало дебло, забрањено је употребљавати гвоздене пењалице, а да би се заштитила будућа млада шума и снага земљишта на којем ће она расти, забрањено је кресати семењаке на сечишту као и стабла испод којих се сабира шушањ.

Како велику важност полаже закон у ове одредбе, види се одатле што се предвиђају веома строге казне за оне који се огреше о те прописе; казна се пење до 30 дана затвора или до 5.000 дин. глобе, поред дужности да се накнади учињена штета.

Закон о шумама пружа заштиту власнику шуме и против свих *нападаја на имовину* који долазе са стране човека ма у којем облику. Према величини појединих дела могу ова бити кажњива као шумско-полициски прекршаји по закону о шумама или као *кривична дела* по кривичном закону. За прва дела надлежне су *управне власти* а за друга *редовни судови*. Ево примера кад је једно дело прекршај (деликт), а када кривично дело. По закону о шумама кажњава се лице које у шуми ложи ватру ван одређеног места, и поред забране надлежних, ко је пре одласка не угаси, ко се не одазове позиву за гашење, и то с глобом до 500 динара или затвором од десет дана. Али ко учини паљевину на туђој имовини, казниће се по кривичном закону робијом до пет година, а ако при том страда и нечији живот, може робија изнети и до 20 година.

Ко оштети граничне знакове, разруши ограде, затрпа јаркове и сл. казниће се по закону о шумама новчаном казном од 100—1000 динара, али ако се докаже да је дело учињено с предумишљајем, кривац ће се казнити по кривичном закону строгим затвором и новчано. Осим тога, осудиће се и на накнаду штете и трошкова око успостављања пређашњег стања. Ко без одобрења поседника у шуми обори дрво до 10 см. пречника на пању, казниће се затвором до 14 дана и платиће накнаду штете; ако је дрво дебље од 10 см., или ако је присвојено већ оборено дрво, казниће се по одредбама кривичног законика као крађа.

С обзиром на то што је наш земљорадник у свакодневном додиру са шумом, те му је потребно

знати шта сме а шта не сме учинити, побројаћемо дела која закон о шумама забрањује као кажњива, и то редом како долазе у закону о шумама.

Та дела чини: ко крчи шуме без дозволе; пу-стоши шуму; врши чисте сече у заштитним шума-ма; не извршује пошумљавање у прописаном року: не извршује наређења за тамањење штетних инсе-ката; не одржава одредбе закона о паши и жире-њу; не предложи на одобрење привредни план или се не држи одредаба привредног плана; не постави лица потребна за чување и управу шума; врши деобу шуме без дозволе власти; без дозволе поседника шуме обори или присвоји дрво, присво-ји већ осечено дрво, ископа или присвоји саднице; огули или присвоји већ огуљену кору, сакупља грање, вади пањеве, сакупља смолу; без дозволе сакупља шушањ или маховину; краде шумско семе-ње, жир, буквицу; пушта стоку да оштети подмла-дак, одгриза младице, ломи стабљике, уопште без дозволе пушта стоку у шуму или већи број стоке него што је то допуштено; гули кору са необоре-них стабала, штети дрвеће засецањем, зарезивањем, избијањем иверја (шпањањем), бушењем, окреси-вањем, превршивањем и сл.; копа без дозволе по шуми камење, песак, руду, земљу и сл.; оштећава граничне знакове ознаке на дрвном материјалу и сл.; штети шумске путеве и направе за изношење дрвета; штети расаднике и биљевишта; извози или прерађује дрво после законом одређеног времена; прода или поклони дрва добивена за домаћу по-требу; не држи се прописа одредаба законских о ватри и спречавању шумских пожара; огреши се о наређења издата ради чувања и заштите шуме,

њиховог подизања и искоришћавања, ако за поједини случај није предвиђена посебна казна.

У свима овим прекршајима предвиђа се *пored законске казне још и накнада штете*, која је учињена дотичним делом. Ако је новчана казна замењена затвором, као и у случају казне затвором, употребиће се осуђена лица за време издржавања казне по могућности за шумске радове. Органи јавне безбедности као и заклети шумарски органи, који после положене заклетве, како знамо, имају карактер јавне страже, заплениће од кривца оруђе, кад га ухвате на делу, као и потребан број стоке за накнаду штете и трошкова, ако је нађу у штети.

Заплењено оруђе продаје се јавном лицитацијом у корист фонда за пошумљавање, а стока која се предаје општинској власти на чување, ако се у року од осам дана не откупи уплатом потребне суме за подмирење казне отштете и трошкова, продаће се исто тако јавном лицитацијом.

Пријаве за шумске кривице подносе шумарски органи *својој надлежној власти* у року од десет дана пошто је кривац на делу ухваћен, а ова подноси пријаву против кривца надлежној иследној власти најдаље за месец дана. Тиме је битно измењен поступак бившег закона о шумама у Србији, по којем се претходно водио увиђај на лицу места поводом сваке пријаве чувара шуме, што је било непотребно, јер је чувар шуме положио заклетву и тиме постао органом јавне безбедности те, као такав заслужује пуну веру власти, док се наравно не докаже противно. У том случају потпада он под далеко тежу казну од обичних грађанских лица.

2). ШУМСКО - ПРИВРЕДНЕ ОДРЕДБЕ

Док је шумско-полициским одредбама закона о шумама циљ да се сачува трајно сама могућност шумске производње, дотле шумско - привредне одредбе сматрају шуму као објекат газдовања и циљ им је да се сачува трајно добивање шумских производа и да се спречи такав начин газдовања који би могао оштетити интересе будућих генерација.

При том закон не прописује исте одредбе за све категорије шумског власништва, већ за неке важе строже, за друге слободоумније одредбе, према томе да ли је с дотичним шумама у већој или мањој мери везан општи интерес. Полазећи с тог становишта, закон прописује најстроже мере за шуме оних тела која не живе у једном поколењу, већ треба да служе интересима целог низа поколења. Држава је ту да строгим прописима својих закона сачува шуму, да не би грамзивост садашњег поколења довела шуму дотле да њихови потомци дођу у положај да немају из те шуме ни дрвета ни других прихода. У намери да то спречи, држава се уплиће у газдовање са шумама, она врши надзор над искоришћавањем заједничких шума т. ј. таквих које не служе искључивој потреби једног лица, једне породице и у провођењу тога надзора држава спречава такав начин искоришћавања шума, при којем се може прећи преко трошења годишњег прирастаја (камата) и дирнути чак и у саму главницу шумског капитала.

То се може постићи на више начина, али је један од најсигурнијих начина пропис о газдовању по *привредном плану* (господарској основи). Шта је

то привредни план и како се саставља, говори наука о уређењу шума, а ми ћемо овде само у неколико потеза приказати у чему је управо ствар.

Сваки ваљан домаћин тежи да добије што тачнији преглед свог имања. Он зна тачно величину својег земљишта, вредност куће и зграда, број своје стоке, количину свог алата, величину свакогодишњег рода и т. д. Једном речи, он саставља попис — инвентар — свог имања и на основу тога пописа прави план, колико ће жита, кукуруза, кромпира и т. д. оставити за семе, колико за прехрану, а колико ће моћи продати; исто тако за стоку, живину и т. д. Затим прави рачун колико ће новаца добити за све продано и шта ће све од тога моћи подмирити и купити: порез, нови алат, разне кућне поправке, набавити разне намирнице и слично.

Исто је и са шумом. Иако често изгледа велика, ипак шума није неисцрпљиво благо, које се може по милој вољи трошити. И ту треба саставити неки план за сечу, а кад се сече, знамо да се мора и пошумљавати, а да се уопште може приступити сечи, треба у великим шумама саградити прометна средства: путеве, железнице, точила, котураче, жичне железнице и т. д. Да би се могао саставити план за газдовање треба најпре знати шта има у шуми: колико и каквог дрвета, за што је оно употребљиво, колико је старо; треба *саставиши инвентар шуме*. То се постиже на тај начин што се шума премери, да би се направио прегледан нацрт; затим се шума процени: издвоје се они делови који су слични, било по врсти дрвета или старости и др. особинама, и за сваки се део по разним методама науке о процењивању шума из-

рачуна колико има дрвета за употребу и колико годишње прирашћује. Сви се ти подаци унесу делом у књиге делом у карте и онда се израчуна како целокупна маса дрвета те шуме тако и она маса која се може сваке године сећи, а да се не пређе граница годишњег прираста или камата. Ту се уједно пропише и место где ће се у којој години сећи, колико и на који начин¹⁶⁾, како, када и чиме ће се пошумљавати, даље, када ће се и где вршити прореди у шуми, када ће се која састојина ставити под забрану ради подмлађивања или отворити за испашу, где ће се косити трава, где сакупљати разно шумско семење и плодови,

¹⁶⁾ Морамо укратко споменути да има разних начина сече шума, а према томе може бити говора и о разним начинима подмлађивања. Углавном се разликују две врсте сече: чиста или, гола, када се све дрвеће наједанпут посече, и поступна сеча, када се дрвеће са једне површине сече у више махова. У овом последњем случају може се пребирати у разним временским размацима (пребирна сеча), или се дрвеће у неколико махова скида, али се за извесно време (10—20 год.) ипак све старо дрвеће скине са површине, у претпоставци, наравно, да је ту већ подмладак. Сви ови начини имају својих модификација, па тако код голе сече има сеча на великим површинама или на малим, а ове последње могу бити на кругове, крпе, пруге и т. д. Данаас се иде за тим да се, гдегод је могуће, шума *природним пушем подмлади*, т. ј. да се избегавају голе сече, које се брзо закорове, и да се подмладак одгаји под заштитом старог дрвећа. За пошумљавање голих сеча, кршева, голети, живог песка, ветролома, гаришта, за попуњавање природних брањевина и т. д. требају саднице, биљке. Оне се гаје у *расадницима* (шумским вртovima). Успех подмлађења зависи у првом реду од начина сече, зато се при искоришћавању шума полаже највећа важност на извођење сече.

Тим питањима баве се опширно науке: о искоришћавању шума и о подизању и гајењу шума.

где ловити и т. д. Све то заједно сачињава *привредни план* за ту шуму.

Према величини шуме, начину искоришћавања, удаљености од прометних *направа*, категорији власника и др. околностима, мења се и састав привредног плана. Детаљно премеравање и процењивање шуме скопчано је с великим губитком времена и с великим трудом, па се разуме само по себи да

Сл. 21. *Још под заштитом старог дрвећа подиже се млада шума природним путем.*

је такав посао скопчан и с великим материјалним издацима. Такве издатке могу себи допустити само власници великих и скупих шумских површина, па зато и закон води о томе рачуна. Исто тако води рачуна и о појединим врстама шумског власништва,

те према томе садржи разне одредбе за поједине категорије. Најстроже су одредбе за *државне шуме*, које се морају искоришћавати строго по привредном плану, по начелу најстроже трајности шумског газдинства. Код тих шума не тежи се само за тим да се осигура трајност газдинства и тим да се посечена површина опет пошуми, већ се тражи и *једнакост у приходима* из шума. Државне шуме, у једној држави као што је наша, треба да дају и *финансијске* приходе државној каси, па се зато искоришћавање шума мора тако удесити да се сваке године сече маса дрвета једнаке вредности¹⁷⁾.

Иза државних шума долазе по важности шуме које закон ставља под нарочити надзор. То су у првом реду шуме *самоуправних шела* (то су општинске и бановинске шуме), затим остале недржавне шуме, које нису у својини приватних лица као: племенске, сеоске, имовних општина, земљишних заједница, црквене, манастирске, фондовске и сличних установа. Док је за државне шуме постав-

¹⁷⁾ Ма да наше шуме нису још уређене и газдовање у њима није још на оној висини као у другим западним државама, ипак оне дају у неким годинама знатне приходе. Ево података за неколико буџетских година:

	остварени прих.		остварени расх.		вишак прихода
1924/25	195,013.092 Дин.		80,360.755 Дин.		114,652.337 Дин.
1925/26	114,345.133 "		78,064.472 "		36,280.661 "
1926/27	97,659.932 "		85,387.252 "		12,272.680 "
1927/28	126,340.045 "		70,131.966 "		56,208.079 "
1928/29	74,800.343 "		43,957.649 "		30,842.694 "

Ови ће приходи бити далеко већи када се и код нас подигне шум. газдинство на виши ступањ, за што, природно треба још много стручних сила и доста инвестиција, много преданог рада са стране стручних органа и потпуна реорганизација шумске управе, о чему се много писало у стручној штампи.

љено у први ред начело давања сталних финансијских прихода државној каси, већина ових шума треба да подмирују потребу становништва у дрвету и др. производима из шуме. Дакле, ове потребе морају се стално загарантовати целом низу поколења у будућности, а то се може постићи само на основу привредног плана и ваљане контроле над тим шумама.

Истакнути обзир на скупоћу састављања једног детаљног плана натерао је законодавца да се код шума испод 300 ха може отступити од састављања привредног плана и наредити израда привредног програма за десет година или чак и само инвентарисање шуме са сечним редом. Такав привредни програм као и инвентарисање захтевају много мање техничког рада, једноставнији су и услед тога јефтинији, па зато законодавац излази њима у сусрет мањим власницима ових шума. Но зато одређује да се имају у року од пет година саставити и поднети на одобрење привредни планови односно програми на рачун сопственика шуме.

Одржавање одобреног привредног плана строго је наређено, и ако се докаже да је сопственик шуме два пута за две године повредио прописе привредног плана, општа управна власт предложиће *узимање ове шуме под државну управу* за време до пет година.

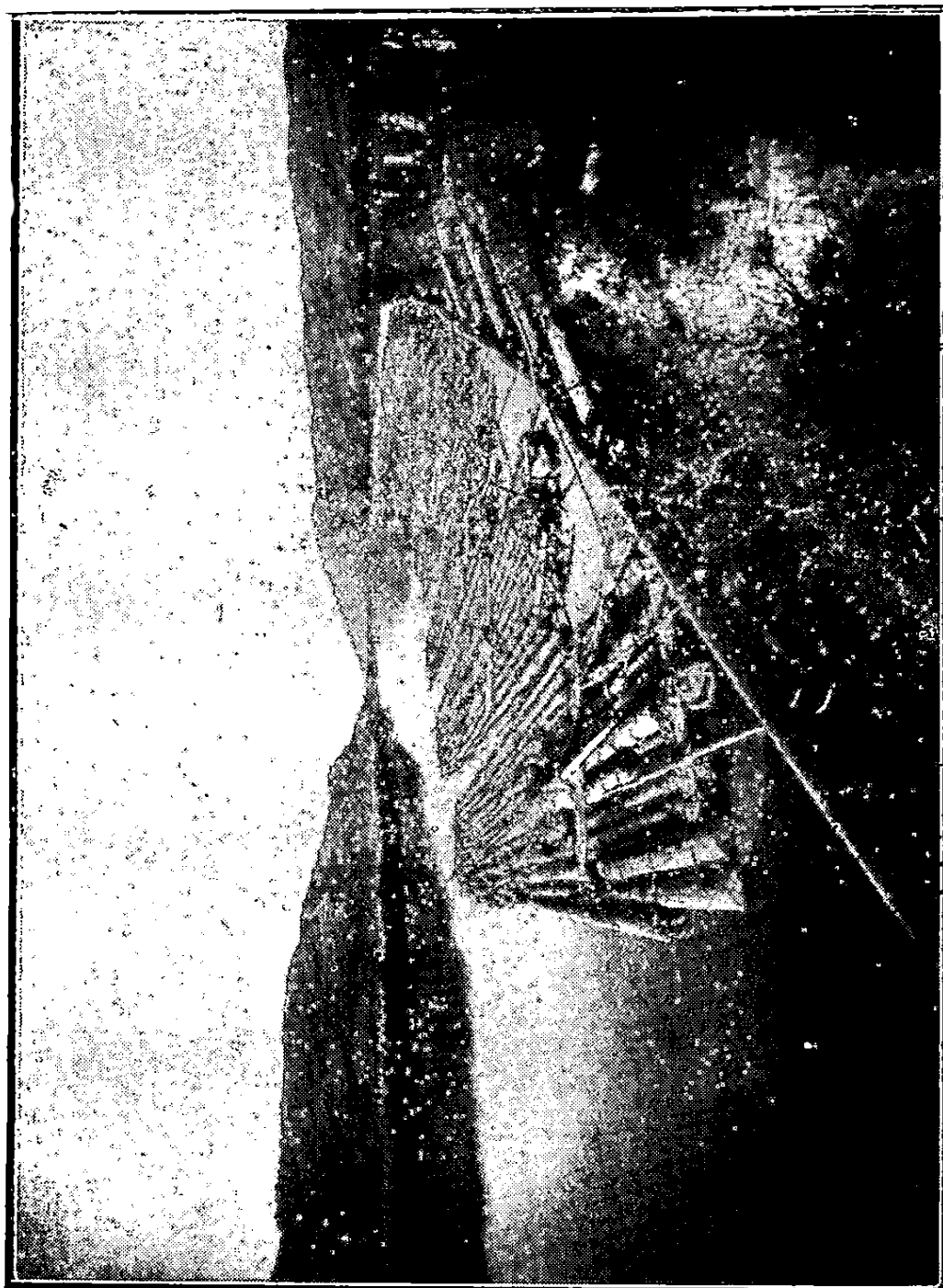
Приватне шуме обично су слободне у погледу газдовања или се на њих редовно протежу само шумско-полицијски прописи. Тако је за приватне шуме у бившој Аустро-Угарској само било обавезно одржавања шумско—полицијских про-

писа, а у Француској и Пруској имале су још и већу слободу. У Србији потпадале су под удар закона о шумама само оне приватне шуме које су имале карактер заштитних шума. Наш нови закон о шумама отишао је за корак даље, те је приватне шуме подвео и под удар економских прописа. Те су одредбе следеће :

У извесним случајевима, због важних интереса, може се и за приватне шуме прописати обавеза господарења по привредном плану; шуме веће од 300 ха морају имати привредни план, а у колико су на кршу, може се захтевати привредни план и за мање шуме од 300 ха; све чисте сече у приватним шумама треба пријављивати управној власти.

Други привредни прописи *за све шуме без разлике власништва* су следећи:

Свака сеча у шуми мора се вршити тако да њом не буде онемогућено подмлађивање. По правилу сеча је прописана од 1 октобра до 1 априла. Изузеци побројани су у закону. Дрво се не сме извести из шуме док не буде жигосано шумским жигом; само за мали приватни шумски посед може бан прописати други поступак према месним приликама. Извоз се мора провести тако да се начини што мања штета у шуми и земљишту. Сваки власник земљишта мора допустити *принудни пуш* т. ј. превоз материјала из шуме преко свог земљишта, ако је другим начином немогуће извести дрво, или може само уз много веће трошкове. Ако не дође до споразума о путу или накнади за учињену штету, доноси одлуку управна власт првог степена. Исто вреди и за случај привременог

Сл. 22: Сплавози на Сани (Босна).

смештаја шумских производа на туђем земљишту ако наступи случај неодложне потребе.

Међу привредне одредбе спадају и прописи о воденом транспорту шумских продуката у везаном стању (сплаварење) или расутом стању (плављење) Због важности овог транспорта, који може тешко оштетити власнике земљишта и других објеката покрај река и сплавних потока, министар Шума и

Сл. 23. Плављење дрвеша.

рудника, у заједници са министром Унутрашњих дела и министром Грађевина прописао је нарочити правилник за овај начин транспорта дрвета. У том правилнику детаљно су прописани услови под којима се сме сплаварити и плавити дрво. Без дозволе управне власти нико не сме вршити овај транспорт дрвета.

ЗАВРШНА РЕЧ

Тиме бисмо се примакли крају постављеног циља: да у кратким потезима изнесемо важност и улогу шума и задатак шумског газдинства у нашем привредном и културном животу.

Предмет није ни издалека исцрпљен, јер би се о многим, тек набаченим питањима и појмовима дале написати читаве књиге. Дубље залажење у ствари не би већ имало интереса за онај круг читалачке публике којем је књига намењена, а то су у првом реду сопственици мањих шума, чланови разних одбора којима је поверена управа сеоских, општинских и других заједничких шума, затим они који су по свом положају и звању на првом месту позвани да шире просвету међу народ, а то су учитељи и свештеници, и најзад, сви они који су у сталном додиру са шумом, па је потребно да се упознају с најважнијим појмовима о њезином значају и важности као и о одредбама закона о шумама.

У својим излагањима настојали смо бити што разумљивији и клонили смо се сваког дубљег стручног расправљања, којему нема места у оваким књигама, које не износе претпоставке, већ раде с готовим, већ доказаним чињеницама. Зато се надамо да ће се поштовани читаоци уверити да је све оно што је овде изнето учињено у најбољој наме-

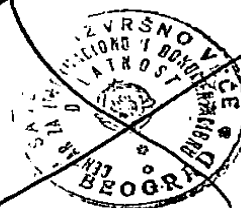
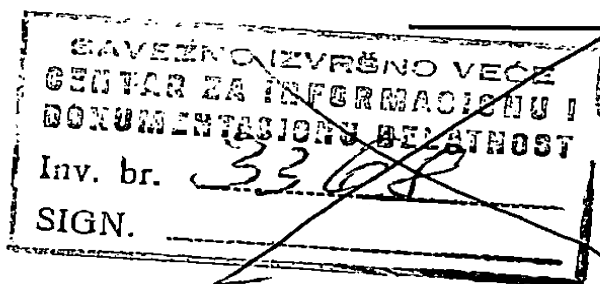
ри и с дубоком жељом да се у нашем народу развије свест о великој важности шума, не само за садашњицу већ и за будућа поколења, *и да ми не можемо нашим потомцима оставити лепшег наслеђа од добро одгајених и очуваних шума*, које ће им освежавати дух, оплемењивати осећања и давати сва могућа материјална, појединачна и заједничка добра, о којима смо детаљно говорили у овој књизи. Ако је била и која горка реч, то је морало тако бити, јер истину не треба крити, већ искрено признати што није добро, али треба при том створити и чврсту одлуку да убудуће неће бити тако!

Истина је, много се грешило против наших шума и у давној и у скорој прошлости, а греши се и у садашњости. Видели смо да је тај грех понајчешће долазио из незнања; нисмо знали шта имамо и какве нам вредности представљају наше шуме. Зато се тај грех може и мора опростити. Али убудуће, када те вредности будемо упознали, неће нам се више моћи опростити ако поново будемо сатирали шуме и уништавали олако добра која су тако тесно везана с интересима нашег народа и с његовим животом. Без тих добара он не може опстати, ако неће да спадне на просјачки штап и да бежи са своје оголене и осиромашене родне груде у далеки свет за кором хлеба, како се догодило са многим народима, који су своје шуме упропастили, а с њима и извор своје зараде, чуваре својих извора и потока, заштитнице својих њива и ливада, регулаторе климе и падежа, браниче народног здравља и благостања.

Дај Боже да свест о тој истини продре у сваки дом, у душу сваког нашег грађанина, да се усади у млада срца наше омладине, и да она, народна узданица, буде и заточник и чувар наших лепих шума и планина, а тиме и уживалац свих оних користи које може дати добро очувана и негована шума својој околини и целом народу.

Исправци

Стр.	5	ред	12 озго	стоји са шумама	а треба шумама
„	10	„	2 оздо	„ у дуготрајних	„ „ и дуготрајних
„	11	„	2 „	„ Словеначној	„ „ Словеначкој
„	13	„	7 „	„ који	„ „ које
„	20	„	1 „	„ словенских	„ „ славонских
„	44	„	5 озго	„ покривали	„ „ покривала
„	49	„	3 оздо	„ Банско	„ „ Бановинско
„	50	„	4 озго	„ сада	„ „ садашњости.
„	88	„	13 „	„ зу	„ „ су
„	88	„	14 „	„ редовии	„ „ редовни
„	95	„	11 „	„ порашће	„ „ прорашће
„	99	„	15 оздо	„ иза „читав“	„ треба додати „низ“

СПИСАК СЛИКА

	Страна
1. Поплава у Словеначкој	11
2. Уређење бујичног потока	12
3. Огољено земљиште у Србији	14
4. Багрмова шумица на делиблатском песку ,	16
5. Типична заштитна шума на стрмом терену . , . . .	17
6. Мотив из славонских прашума	20
7. Дивљина босанске прашуме	21
8. У пролеће кад су шумске ливаде покривене нарцисима	22
9. Лети, кад сунце једва продире кроз тамне сводове јела	23
10. Зими, кад снег обавије дрвеће дебелим плаштом . .	24
11. Кућња индустрија у Словеначкој	33
12. Далматински крш са шикарама (макијама)	40
13. Мотив из барањских ритова	45
14. Граница шумске вегетације	51
15. Голи крш у Херцеговини	53
16. Статистика шума у Југославији (дијаграм)	56
17. Пошумљавање кршева у Хрватском приморју	94
18. Привремено заштитна шума у Босни	96
19. Велика паљевина у Босни	101
20. Шума коју је уништио поткорњак . . , . .	103
21. Под заштитом старог дрвећа подиже се млада шума природним путем	117
22. Сплавови на Сани	121
23. Плављење дрвета	122

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	СТР V
УВОД	1

I Део

КОРИСТ ШУМА ЗА ОПИНТЕ ДОБРО (Идеалне користи од шума)

Утицај шума на климу	6
„ „ на воде	7
„ „ на поплаве	10
Остале користи од везивања терена	15
Стратешко значење шума	18
Утицај шума на здравље; естетско значење њихово	19

II Део

ЗНАЧАЈ ШУМА ЗА ПОДМИРИВАЊЕ СВАКИДАШЊИХ ПОТРЕБА

Економске користи од шума	26
Потрошња огревног дрвета	28
Потрошња грађевног дрвета	29
Извоз дрвета	34
Остали производи шума: паша, брст, стеља, плодови, смола, лов	38

III Део

РАСПРОСТРАЊЕЊЕ НАШИХ ШУМА И КАТЕГОРИЈЕ СОПСТВЕНОСТИ У ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ

Утицај природе и човека на распростирање шума	50
---	----

Статистика шума. Подела шума по врстама гајења, врстама дрвећа	55
Подела шума по власништву	59
Шумско задругарство	67
Велики шумски посед. Државне шуме и приватни велики посед	74
Власништво шума по новом закону о шумама	80

IV Део

ОДНОС ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ ПРЕМА ШУМАМА И ШУМСКОМ ГАЗДИНСТВУ

Врховна надзорна и управна власт за шуме	81
Унапређење шумарства	84
Закон о шумама	86
1) Шумско-полицијске одредбе	
а) прва група	
1) крчење шума	88
2) пустошење шума	91
3) дужност пошумљавања	92
4) заштитне шуме	94
б) друга група	
1) заштита од природних непогода	99
2) заштита од животиња	105
3) заштита од човека	109
2) Шумско-привредне одредбе	
Привредни план	114
Други привредни прописи	120
Завршна реч	123
Исправци	125
Списак слика	126

U#6.01
36512

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. О СВЕМУ КРИТИЧКИ: ОДАБРАНИ ЕСЕЈИ
О УМЕТНОСТИ И УМЕТНИЦИМА
Роберт Хјуз
Београд: Службени гласник, 2024.
2. БАЛАДЕ О СТРАШНОМ СКЛАДУ: ФОТО-АЛБУМ
Александар Шурбатовић
Београд: Блум издаваштво, 2024.
3. ВЕШТИЦЕ ИЗ ИЛИНАЦА: THEATRUM MUNDI
Соња Атанасијевић
Београд: Блум издаваштво, 2023.
4. ОБИЧНА ГЛУПАВА ЛЈУБАВНА ПРИЧА
Кејтлин Дојл
Београд: Лагуна, 2024.
5. ДЕЦА СЕЋАЊА
Адријан Чајковски
Београд: Лагуна, 2024.
6. БИСЕР КОЛИ ЈЕ СЛОМИО ШКОЉКУ
Надија Хашими
Београд: Лагуна, 2024.
7. ПОТЕЗ ПЕРОМ: ИЗГУБЉЕНЕ ПРИЧЕ
Тери Прачет
Београд: Лагуна, 2024.
8. ПРИЧЕ И ОЖИЉЦИ
Милан Ружић
Београд: Лагуна, 2024.
9. ОСМЕХ ЗА СВАКИ ДАН
Јелица Грегановић
Београд: Лагуна, 2024.

10. ТЕШКА ВРЕМЕНА
Чарлс Дикенс
Београд: Лагуна, 2024.
11. ДОСИЈЕ ГЛУМАЦ
Исидора Радоњић
Београд: Лагуна, 2024.
12. ОСТРВО СТАКЛА
Трејси Шевалије
Београд: Лагуна, 2024.
13. БРОД ЗА ИСУ
Роберт Перишић
Београд: Лагуна, 2024.
14. СТРАНАЦ У ШУМИ
Владика Григорије Дурић
Београд: Лагуна, 2024.
15. СИЈАЈ У ПРОКЛЕТОЈ ТАМИ:
ЈЕДНОСТАВНИ ПОСТУПЦИ ЗА ИСЦЕЉЕЊЕ ДУШЕ,
ОД НЕКОГА КО ЈЕ ТО НАУЧИО НА ТЕЖИ НАЧИН
Тара Шустер
Београд: Лагуна, 2024.
16. МАНИЈАК
Бенхамин Лабатут
Нови Сад: Академска књига, 2024.
17. СВАКО ОБЕЋАЊЕ
Андреа Бајани
Београд: Дерета, 2024.
18. ОВАКО ЈЕ ТО БИЛО
Наталија Гинзбург
Београд: Контраст издаваштво, 2024.

19. ВАНИЛА И ЧОКОЛАДА
Звева Казати Модинани
Београд; Подгорица: Космос; Нова књига, 2021.
20. ЛЉУБАВ (НЕ)МОРА ДА БОЛИ:
ВОЛЕЛИ СТЕ ЈЕДНОМ, ВОЛЕЋЕТЕ ОПЕТ
Гордана Никић
Нови Сад: Психополис институт, 2024.
21. КРАЈ ВРЕМЕНА: ПРИЧА О СРПСКОЈ МАТА ХАРИ
Владимир Вучковић
Нови Сад: Прометеј, 2024.
22. БРДА ДАКОТЕ
Нора Робертс
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.
23. ДРУГА ШАНСА ЗА ЛЉУБАВ
Лиса Хобман
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
24. ЦЕЛН ОСТИН И СЛУЧАЈ НЕСРЕЋНЕ ШЕШИРЦИЈКЕ
Џесика Бул
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
25. ИНСТАНТ КАРМА: ДАН КАД СЕ СВЕ ПРОМЕНИЛО
Дејвид Мики
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.
26. ИСТРАГА О НЕПРИЛАГОЂЕНИМА
Душан Микља
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.
27. КУЋА СВЕЛОСТИ
Донато Каризи
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.

28. МЕСЕЦ БЕЗ МЕДА
Кристина Лорен
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
29. ЛЈУДИ КОЈЕ СРЕЋЕМО НА ОДМОРУ
Емили Хенри
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.
30. КРАЉ ПЛАНИНЕ
Андеш де ла Моте
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
31. ЛЈУДИ КОЈИ ВОЛЕ КЊИГЕ
Емили Хенри
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
32. КРАДЉИВАЦ ДУША
Себастијан Фицек
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
33. КЋЕРКА РЕНЕСАНСЕ
Лиса Рошон
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО

1. Милан Шкулић: **КОМЕНТАР ЗАКОНА О МАЛОЛЕТНИМ УЧИНИОЦИМА КРИВИЧНИХ ДЕЛА И КРИВИЧНОПРАВНОЈ ЗАШТИТИ МАЛОЛЕТНИХ ЛИЦА** / Београд: Службени гласник, 2024.

Преузето са сајта:

<https://www.slglasnik.com/e-prodavnica/proizvod/komentar-zakona-o-maloletnim-uciniocima-krivicnih/214489>

У овом *Коментару* објашњени су *класични* кривичноправни проблеми који имају теоријски и практични значај, попут питања *кривице* у малолетничком кривичном праву, низ кривичнопроцесних питања која извиру из правила поступка према малолетницима, као и неких правила кривичног поступка у којем се појављују малолетна лица као оштећена одређеним врстама кривичних дела за која је начелно типичан висок степен тзв. секундарне виктимизације оштећеног/жртве кривичног дела. Због тога је овај коментар значајан за сагледавање бројних практичних проблема малолетничке делинквенције и кривичног права које се примењује у односу на малолетнике.

Друго издање *Коментара Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица* измењено је и допуњено у односу на прво издање. То је учињено у мери која је била неопходна како са становишта неких ставова судске праксе, па и праксе Уставног суда, ослоњене на праксу Европског суда за људска права, тако и са становишта даље разраде већ у првом издању испољених теоријских концепција од значаја и за праксу актера поступка према малолетницима и уопште, малолетничког кривичног права, у односу на низ битних питања из домена материјалног, процесног и извршног малолетничког кривичног права у Србији.

Коментар је од користи свима онима који имају интереса за проучавање малолетничке делинквенције и малолетничког кривичног права и свима који

су заинтересовани за проблеме заштите малолетних оштећених у кривичном поступку. Он је примарно од користи онима који поступају у пракси као: судије за малолетнике, јавни тужиоци за малолетнике, адвокати у функцији браниоца малолетника/пуномоћника оштећеног малолетног лица, судије/јавни тужиоци у кривичном поступку у којем се појављује малолетно лице, оштећено одређеном врстом кривичног дела и полицајци за малолетнике.

2. Гордана Станковић: **КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ: ПРЕМА СТАЊУ ЗАКОНОДАВСТВА ОД 1. СЕПТЕМБРА 2024. ГОДИНЕ** / Београд: Службени гласник, 2024.

Преузето са сајта:

<https://www.slglasnik.com/e-prodavnica/proizvod/komentar-zakona-o-parnicnom-postupku/216461>

Коментар садржи тумачење института парничног поступка у њиховој правнополитичкој и правнотехничкој функцији и важећих законских решења домаћег процесног права. Анализа садржине и објашњење законских одредби праћена је теоријским коментаром установа грађанског процесног права, правнополитичком оценом и историјским освртом појединих института.

Систематично и логично представљање и анализа института парничног поступка, чак и претежно теоријске природе, омогућава њихово разумевање и у функцији је решавања недоумица које се могу појавити приликом примене њиховог законског оквира. *Коментар* позитивноправних законских решења садржи и анализу судске праксе којом се илуструје примена закона, указује на тумачења и схватања настала у судској пракси.

3. Гордана Станковић; Милена Трговчевић Прокић: **КОМЕНТАР ЗАКОНА О ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ: СА ОДАБРАНОМ СУДСКОМ ПРАКСОМ И ПРИМЕРИМА ПОДНЕСАКА, РЕШЕЊА И ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКИХ ИСПРАВА: ПРЕМА СТАЊУ ЗАКОНОДАВСТВА ОД 1. АВГУСТА 2024. ГОДИНЕ** / Београд: Службени гласник, 2024.

Преузето са сајта:

<https://www.slglasnik.com/e-prodavnica/proizvod/komentar-zakona-o-vanparnicnom-postupku-4izm-i-d/216686>

Коментар је први свеобухватни рад ове врсте о примени Закона о ванпарничном поступку у Србији. Објављивање ове књиге својеврстан је подухват због обима и квалитета садржине јер до сада у домену ванпарничне материје није било дела које представља спој научне и практичне обраде законске материје. *Коментар* садржи одабрану осавремењену судску и јавнобележничку праксу, осим примера поднесака, судских одлука и јавнобележничких записа.

Четврто издање је допуњено и измењено, с циљем да би се ускладило с новим законским решењима у правним областима од значаја за ванпарничну процедуру. Ова решења су детаљно коментарисана. Текст је допуњен и новим сентенцама и примерима из савремене судске и јавнобележничке праксе.

Коментар је намењен широком кругу корисника који у својој свакодневној практичној делатности тумаче и примењују Закон о ванпарничном поступку.

4. Тајг Мак Гонагањ: **МАДАМ ЛАЗАР** / Београд: Трећи трг, 2024.

Преузето са сајта:

<https://trecitr.rs/proizvod/madam-lazar/>

Левана је увек била поносна на своју баку јеврејског порекла Хану Лазар, јединог члана породице који је избегао инвазију нациста на родну Естонију и започео нови живот у Паризу. Али, како ум старице временом подлеже

конфузији, тако израђају фрагменти успомена који наводе Левану да посумња у све у шта је веровала у вези са Ханиним детињством. И док се прича сели из Париза до Брисела и атлантске обале Ирске, Левана се приближава истини о баки и ратној трагедији која је довела до тајновитог живота Мадам Лазар.

По речима самог аутора, комшија мајке његовог оца увек је са свима разговарао само на енглеском. Како је старио, почео је да говори ирски. Нико није знао да он уопште зна ирски, али његов ирски био је изврстан, јер је одрастао говорећи ирски. То је семе ове књиге и Тајг је своју причу засновао на њему.

Мадам Лазар, у преводу Елвире Веселиновић, прва је књига икада преведена директно са ирског на српски језик.

„Вештина заплета и сложеност наратива подсећају читаоца на велике домете дела Балзака или Томаса Мана.”

The Irish Times

5. Ана Вучковић: **БАЗЕН** / Кикинда: Партизанска књига, 2024.

Преузето са сајта:

<https://partizanskaknjiga.rs/product/bazen/>

Ако је *Југослав* био врста посмртне молитве за Југославију, онда је *Базен* ехо неких бољих времена и знак декаденције која краси друштва на умору.

У њему је нараторка једна од пливачица у базену која, док плива, размишља и приповеда судбине својих сакупача у плаветнилу вештачке воде. Управо је та артифицијелност оно што овај роман чини јединственим и еротичним у исти мах.

6. Кларис Лиспектор: **ПОРОДИЧНЕ ВЕЗЕ** / Београд: Контраст издаваштво, 2024.

Преузето са сајта:

<https://kontrastizdavastvo.rs/knjige/knjiga-porodicne-veze-klaris-lispektor-28129>

Али где, где да пронађе животињу која би је научила да има своју сопствену мржњу? Мржњу која јој је по праву припадала, али коју у болу није успевала да досегне? Где да научи да мрзи како не би умрла од љубави? И са ким? Свет пролећа, свет животиња које у пролеће постају духовне, са шапама које гребу али не боли... ох, доста више тог света!

Тихи бес који обузима матријарха на породичној прослави 89. рођендана. Заплет емоција које је софистицирана млада жена осетила према својој остарелој мајци. Вртоглаво саосећање које сталожена млада домаћица осети кад примети у аутобусу слепца који жваће жваку. Унутрашња драма наставника математике који се суочава са напуштањем и смрћу пса. Фрустрирана, невољена жена која ослобођење од мржње тражи у очима бизона у Зоолошком врту.

У ових тринаест прозних бравура Кларис Лиспектор, мистериозни и неочекивани тренуци унутрашњих криза подстичу јунакиње и јунаке – отуђене узнемирујућим осећајем апсурда живота – на самооткривање и воде их у неслућене епифаније усред баналаности свакодневице.

Породичне везе первертирају идеје удобности и сигурности које реч *везе* може сугерисати, истражујући њено мрачније значење, осећај ограничености и спутаности које производе не само породични већ уопштено међуљудски односи. Ауторкине слике увек су праћене својим негативима, тако да *позитивно* и *негативно* у њеном писању имају једнаку важност у приказивању стварности, која, дакле, никада није онаква каквом се представља.

7. Јухани Ахо: **ЈОХАН** / Београд: Службени гласник, 2024.

Преузето са сајта:

<https://www.slglasnik.com/e-prodavnica/proizvod/johan/213516>

Прозна поема *Јохан* (оригинално *Јуха*) финског класика Јухани Ахоа из 1911. свевремена је прича о борби човека с природом, оном око себе – хладном природом севера, али и оном у себи, још суровијом и несхватљивијом. Ово модернистичко дело од свог настанка до данас ужива култни статус у нордијској култури. По њему су настала четири филма, укључујући Стилеров из 1919. и Каурисмакијев из 1998, а компоноване су и две опере.

Јохан је вероватно најпотреснија прича на тему љубавног троугла која је икада написана. Истовремено, ова прича је духовита на традиционално фински, црнотуморан начин.

8. Ирена Јорданова: **ИЗМЕЂУ** / Кикинда: Партизанска књига, 2024.

Преузето са сајта: <https://partizanskaknjiga.rs/product/izmedju/>

Дебитантски роман Ирене Јорданове неодољиво подсећа на два култна филмска остварења – *Нешто између* Срђана Карановића и Бертолучијеве *Сањаре*. Главни протагонисти, Марија, Горазд и Јанес чине љубавни троугао око којег радња осцилује, а такође се смењују и у улози наратора.

Роман углавном сачињавају реминисценције троје јунака на тинејџерске и студентске дане испуњене журкама, опијањем, употребом наркотика, успутним сексуалним односима и недозрелим емотивним везама, због чега ће се ово литерарно дело посебно свидети љубитељима *coming of age* жанра. Ипак, у питању је врло слојевит текст који такође садржи друштвено-критичку димензију, као и елементе романа-мистерије. Изазован не само на жанровском, већ и на стилском плану, роман се креће између неореализма и надреализма, због чега читалац у фикционалном свету Јорданове тешко може да успостави границу између јаве, уобразиље и сна.

9. Ђиро Асада: **ШЕФ ЖЕЛЕЗНИЧКЕ СТАНИЦЕ**/ Београд: Лагуна, 2024.

Преузето са сајта:

https://laguna.rs/n6140_knjiga_sef_zeleznicke_stanice_laguna.html

На једној малој железничкој линији, негде на Хокаиду, далеко од време и ужурбаног начина живота, један шеф станице сазнаје да ће линија бити укинута чим оде у пензију. Новогодишња је ноћ, а он, удовац који је прерано изгубио ћеркицу, остаје сам. Па ипак, те вечери неће бити усамљен, походиће га три девојчице пре него што схвати да се дружио са својом ћерком кроз етапе њеног детињства и девојаштва које никада није доживела...

Из приче у причу, стварност главних јунака разобличавају сусрети са драгим особама из прошлости и доносе им сазнања, катарзу и лавину емоција, а Ђиро Асада нам показује да наш материјални свет може бити богатији чудима више него све бајке овога света. Онда када то најмање очекујемо, искре светлости могу обасјати и најмрачнији кутак наше стварности у којем макар на тренутак можемо наћи утеху и сигурност.

„Преплитање свакодневног живота у његовим незнатним и често грубим детаљима и скривене, прогоњене психе моћно је достигнуће. Ђиро Асада каже да је ова књига умногоме заснована на његовом животу, али се у њој препознају и многи читаоци. А то би могла бити суштина популарности ове мале, али истински значајне књиге.”

Маргарет Атвуд

„Ђиро Асада поседује изванредну моћ да удахне живот својим јунацима и учини их тако блиским свима нама.”

lecteurs.com

10. Самуел Бјерк: **СОВА** / Београд: Лагуна, 2024.

Преузето са сајта:

https://laguna.rs/n5249_knjiga_sova_laguna.html

Ово је узбудљив наставак светског бестселера *Анђео у шуми*.

Тело проблематичне тинејџерке која је побегла из сиротишта пронађено је у шуми положено на постељу од перја. Истражитељ Холгер Мунк позван је да са својим тимом изврши увиђај. Ипак, овакав случај захтева да се тиму придружи звезда полицијске станице, истражитељка Мија Кригер, која се на одсуству бори са сопственим демонима. Тим ускоро долази до првог озбиљног трага – видео-снимка жртве пре него што је убијена. Призори које угледају више су него узнемирујући. Убијена девојка држана је у кавезу као животиња и мучена. У међувремену, Мункова ћерка Миријам на забави упознаје необичног госта – страственог активисту за права животиња. Привучена његовом харизмом, она улази у његов свет све више занемарујући своју породицу. Холгер и Мија немају још много времена до следећег напада убице.

Овај софистицирани, комплексни психолошки трилер право је освежење на сцени криминалистичких романа.

„Помно исплетена прича у којој напетост расте експоненцијално. Маестрално описани и мотивисани ликови дају посебну особеност и тежину овом роману.”

Publishers Weekly

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ДЕЦЕМБАР 2025. ГОДИНЕ**

1. КАФЕ БЕЗ ИМЕНА
Роберт Зеталер
Београд: ВООКА, 2024.
2. ЖЕНЕ
Чарлс Буковски
Београд: Просвета, 1983.
3. ОСТАНИ АКО МОЖЕШ. ИДИ АКО МОРАШ.
Хелга Флатланд
Београд: Evro Giunti, 2010.
4. ЧИЛЕ НОЋУ
Роберто Болањо
Београд: ЛОМ, 2021.
5. СРЕЋА ЈЕ ПИТИ ЧАЈ СА ТОБОМ
Мамен Санчес
Београд: Лагуна, 2022.
6. ГОДИНЕ
Ани Ерно
Београд: Штрик, 2023.
7. ЗАВОД
Горан Марковић
Београд: Лагуна, 2024.
8. ОНДА МОРА ДА ЈЕ ТАКО
Лусинда Луси Адамс
Београд: Лагуна, 2024.
9. ПЛАВУША
Џојс Керол Оуст
Београд: Арете, 2024.
10. НЕСТРПЉИВЕ
Џаили Амаду Амал
Београд: Чигоја штампа, 2024.

РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник: Јелена Катана, начелник Одељења
jelena.katana@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић

Сарадници: Смиљана Павков
 Лепосава Милановић
 Гордан Горуновић
 Дејан Станојловић
 Радмила Тубин Михајловић
 Оливера Кнежевић
 Светлана Вулић Стојсављевић

Лектура: Јелена Васиљевић

Коректура: Иван Комаров

Компјутерска обрада:

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

Техничка подршка:

Радинка Мићовић

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

Београд, Немањина 22–26